

Principi javne uprave

Novembar 2023.

Izdanje iz 2023. godine

Principi javne uprave

Principi javne uprave predstavljaju sveobuhvatan okvir standarda koji izražava vrijednosti i ponašanja koje građani i preduzeća mogu očekivati od savremene javne uprave. Principi su osmišljeni tako da služe kao smjernice za uprave susjednih i zemalja proširenja EU u reformskim aktivnostima na rješavanju nedostataka njihovih javnih uprava i zadovoljenju uslova EU vezanih za jedno od „fundamentalnih” pitanja u procesu pristupanja.

Principe je, na zahtjev Evropske komisije, izradila SIGMA, zajednička inicijativa Evropske unije (EU) i organizacije OECD, koju uglavnom finansira EU. Oni se zasnivaju na postojećoj pravnoj tekovini EU, pravnim instrumentima organizacije OECD, drugim međunarodnim standardima, kao i dobrim praksama država članica EU i OECD.

Izradu ovog dokumenta finansijski je pomogla Evropska unija (EU). Isti ne treba smatrati dokumentom koji predstavlja zvanične stavove EU, organizacije OECD ili njenih država članica, kao ni partnera koji učestvuju u Programu SIGMA. Mišljenja koja su u njemu iznijeta i argumenti koji su korišćeni pripadaju autorima.

Ovaj izvještaj je 01.09.2023. godine u pisanom postupku odobrio Komitet za upravljanje u javnom sektoru organizacije OECD.

Ovaj dokument, kao i svi podaci i mape u njemu, ne dovode u pitanje status ili suverenitet bilo koje teritorije, razgraničenje međunarodnih granica, kao ni naziv bilo koje teritorije, grada ili područja.

Korišćenje ovog materijala, bilo u digitalnom ili štampanom obliku, uređeno je uslovima koji se mogu naći na veb-sajtu organizacije OECD <http://www.oecd.org/termsandconditions>.

Ovu publikaciju treba citirati na sljedeći način:

OECD (2023), *The Principles of Public Administration*, OECD, Paris,

<https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023-edition-MNE.pdf>

Fotografije: Cover © elettaria/Shutterstock.com

OECD (2023)

OECD/SIGMA - 2 Rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France
+33 (0) 1 45 24 82 00 | sigmaweb@oecd.org | www.sigmaweb.org

Sadržaj

Uvod	6
Strategija	13
Princip 1: Sveobuhvatna kredibilna i održiva agenda reforme javne uprave, kojom se podstiču inovacije i kontinuirano unapređenje, utvrđena je i uspješno se sprovodi.	14
Izrada i koordinacija politika	15
Princip 2: Javne politike su koherentne, a njihovu koordinaciju upješno vrši centar vlade; odluke se pripremaju i saopštavaju na jasan i transparentan način.	16
Princip 3: Vlada planira i prati javne politike na djelotvoran i inkluzivan način, u skladu sa fiskalnim prostorom vlade.	17
Princip 4: Javne politike se izrađuju na osnovu dokaza i analiza, u skladu sa jasnim i dosljednim pravilima izrade propisa; zakonski i podzakonski akti su lako dostupni.	18
Princip 5: Sve ključne spoljnje i unutrašnje zainteresovane strane i šira javnost aktivno se konsultuju tokom izrade politika.	19
Princip 6: Javne politike se djelotvorno sprovode i ocjenjuju, čime se unapređuju ishodi politika i smanjuju regulatorni troškovi i opterećenja.	19
Princip 7: Skupština vrši djelotvornu kontrolu izrade politika vlade i obezbjeđuje sveukupnu koherentnost politika i propisa.	20
Državna služba i upravljanje ljudskim resursima	21
Princip 8: Okvir za rad uspostavlja ravnotežu između stabilnosti i fleksibilnosti, obezbjeđuje odgovornost državnih službenika i štiti ih od nepropisnog uticaja i nezakonitog otpuštanja.	22
Princip 9: Javna uprava privlači i zapošljava stručne osobe na osnovu zasluga i jednakih šansi.	22
Princip 10: Djelotvorno liderstvo podstiče se kroz stručnost, stabilnost, profesionalnu autonomiju i spremnost na reakciju odgovornih visokih rukovodilaca	23
Princip 11: Državni službenici su motivisani, pravično i konkurentno plaćeni i imaju dobre uslove rada.	24
Princip 12: Profesionalni razvoj i upravljanje stručnim znanjem i učinkom unapređuju vještine, efikasnost i djelotvornost državnih službenika i promovišu vrijednosti državne službe.	24
Organizacija, odgovornost i nadzor	25
Princip 13: Organizacijom javne uprave i upravljanjem u njoj podstiče se odgovornost, djelotvornost i efikasnost.	26
Princip 14: Nadležnosti su jasno raspoređene na različitim nivoima vlasti, pri čemu se poštuje princip supsidijarnosti i lokalne autonomije i omogućava međuinstitucionalna koordinacija sa djelotvornim mehanizmima nadzora.	26
Princip 15: Javna uprava je transparentna i otvorena.	27
Princip 16: Skupština, zaštitnik ljudskih prava i sloboda i vrhovna revizorska institucija djelotvorno nadziru javnu upravu.	28

Princip 17: Pravo na dobru upravu zaštićeno je kroz upravni postupak, sudsku kontrolu i odgovornost javnog sektora.	29
Princip 18: Koherentan i sveobuhvatan sistem integriteta u javnom sektoru svodi rizike od korupcije na najmanju mjeru.	30
Ružanje usluga i digitalizacija	31
Princip 19: Korisnici imaju središnju ulogu u osmišljavanju i pružanju usluga javne uprave.	32
Princip 20: Javna uprava pruža pojednostavljene i kvalitetne usluge.	32
Princip 21: Usluge javne uprave lako su dostupne na internetu i na druge načine, pri čemu se u obzir uzimaju različite potrebe, izbori i ograničenja.	33
Princip 22: Digitalizacija omogućava odluke na osnovu podataka i djelotvorne, efikasne i reaktivne politike, usluge i procese u cijeloj upravi.	34
Finansijsko upravljanje u javnom sektoru	35
Princip 23: Godišnji budžet je sveobuhvatan i izrađen u granicama kredibilnog i kontinuiranog srednjoročnog okvira, pri čemu se uspostavlja ravnoteža između potreba politika i fiskalnih ograničenja.	36
Princip 24: Vlada podržava izvršenje budžeta i pružanje usluga obezbjeđenjem kratkoročne i srednjoročne likvidnosti.	36
Princip 25: Vlada izvršava budžet u skladu sa procjenama i o njemu izvještava na sveobuhvatan i transparentan način, pri čemu je omogućen blagovremeni nadzor.	37
Princip 26: Tijela javne uprave resursima upravljaju na djelotvoran i zakonit način radi ostvarenja svojih ciljeva.	38
Princip 27: Interna revizija unapređuje upravljanje tijelima javne uprave.	39
Princip 28: Propisi o javnim nabavkama, uključujući javno-privatna partnerstva i koncesije, zasnivaju se na principima jednakog postupanja, odsustva diskriminacije, transparentnosti, srazmjernosti i konkurencije, a podržava ih čvrst okvir upravljanja.	40
Princip 29: Naručioци sprovode aktivnosti u oblasti javnih nabavki, uključujući javno-privatna partnerstva, na efikasan i ekonomičan način.	41
Princip 30: Nezavisni sistem za kontrolu javnih nabavki obezbjeđuje djelotvorno, brzo i stručno postupanje po žalbama.	42
Princip 31: Nezavisni revizor vrši djelotvornu reviziju svih javnih sredstava, pruža uvjerenja u pogledu korišćenja javnih resursa i pomaže da se unaprijedi funkcionisanje javnog sektora.	43
Princip 32: Regionalne i lokalne uprave imaju resurse i adekvatnu fiskalnu autonomiju za obavljanje svojih nadležnosti, uz finansijski nadzor radi jačanja odgovornog finansijskog upravljanja.	43

Uvod

Cilj i fokus Principa javne uprave

SIGMA, zajednička inicijativa Evropske unije (EU) i organizacije OECD, koju uglavnom finansira EU, izradila je Principe javne uprave („Principi“) na zahtjev Evropske komisije (EK). Cilj ove aktivnosti bio je da se konkretizuju vrijednosti i standardi dobrog upravljanja u javnom sektoru koji susjednim zemljama i zemljama koje teže članstvu u EU mogu poslužiti kao vodič u sprovođenju reformi i rješavanju nedostataka svojih javnih uprava.

Principi predstavljaju sveobuhvatan okvir standarda koji izražava vrijednosti i ponašanja koje građani i preduzeća mogu očekivati od savremene javne uprave. Premda ne postoji jedinstveni model za organizaciju i funkcionisanje javne uprave, Principi se mogu koristiti, zajedno sa pratećim okvirom za monitoring, kao vodič za reforme javne uprave i alatka za ocjenu ostvarenog napretka.

Principi se zasnivaju na važećoj pravnoj tekovini Evropske unije, preporukama organizacije OECD, drugim međunarodnim standardima, kao i dobrim praksama zemalja članica Evropske unije i organizacije OECD. Principi čine primarni okvir za usmjeravanje zemalja koje teže članstvu u EU u nastojanju da unaprijede svoje javne uprave. Praćenje ovog procesa u odnosu na Principe koristi se u analizi Evropske komisije, uz druge međunarodne standarde, prilikom utvrđivanja stepena usaglašenosti zemalja sa standardima EU. U onim oblastima obuhvaćenim Principima koje su uređene propisima EU, Principi su usklađeni sa pravnom tekovinom EU. U slučaju nedoumice, primat treba dati propisima EU.

Za organizaciju OECD, Principi čine instrument za promovisanje standarda ove organizacije koji se odnose na dobro upravljanje u javnom sektoru i za povećanje njenog uticaja u upravama u kojima je SIGMA aktivna. Političari i državni službenici iz drugih zemalja u tranziciji ovaj okvir takođe mogu koristiti kao sredstvo za kontinuirano unapređivanje sistema javne uprave i vodič za unapređenje kapaciteta njihovih javnih uprava potrebnih za izradu boljih politika za bolje živote, pružanje kvalitetnih usluga sa korisnicima u središtu, te efikasno upravljanje javnim sredstvima, kao i u njihovom radu na jačanju transparentnosti i odgovornosti i razvijanju povjerenja građana u javne institucije.

Važnost dobre javne uprave za EU i OECD

Evropska unija i organizacija OECD prepoznaju dobro upravljanje u javnom sektoru kao ključni faktor za ostvarenje održivog razvoja, ekonomskog rasta, konkurentnosti i boljeg kvaliteta života, kao i za rješavanje najvećih izazova u društvu, kako danas, tako i u budućnosti. Ove dvije organizacije imaju iste stavove o vrijednostima koje definišu dobro upravljanje u javnom sektoru.

OECD i EU pomažu vlastima da funkcionišu u sve složenijim kontekstima i unaprijede rukovođenje u javnom sektoru obezbjeđenjem platforme za dijalog o javnim politikama i razmjeni iskustava, kao i izradom preporuka i pružanjem potrebnih komparativnih međunarodnih podataka i analiza.

U Evropskoj uniji je koncept „dobre uprave“ definisan postepeno, a isti je unijet u Povelju EU o temeljnim pravima, tačnije njen član 41.¹ Evropski savjet je 1993. (u Kopenhagenu) i 1995. godine (u Madridu), naglasio da upravni i institucionalni kapaciteti za uspješno sprovođenje pravne tekovine i sposobnost

¹ <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/41-right-good-administration>.

ispunjavanja obaveza koje proizilaze iz članstva čine ključne uslove za članstvo u EU.² SIGMA je 1999. godine definisala pojam Evropskog upravnog prostora.³

U svojoj Strategiji proširenja iz 2014. godine⁴, Evropska komisija je istakla da je reforma javne uprave jedno od „fundamentalnih” pitanja procesa proširenja, te navela šest tematskih oblasti koje će kasnije formirati strukturu Principa. Revidirana metodologija proširenja EU koja je donijeta 2020. godine, stavlja „klaster fundamentalnih pitanja” u samu srž pregovora o pristupanju:

„Kredibilitet treba osnažiti još snažnijim fokusom na fundamentalne reforme, ključne za uspjeh na putu ka EU. Ova fundamentalna pitanja postaću još važnija u pregovorima o pristupanju. Pregovori o fundamentalnim pitanjima otvoriće se prvi a zatvoriti posljednji, a napredak ostvaren sa njima u vezi odrediće cjelokupnu dinamiku pregovora”.⁵

Fundamentalna pitanja odnose se na ključne horizontalne i međusobno povezane oblasti, od vladavine prava, suzbijanja korupcije, ljudskih prava, do funkcionisanja demokratskih institucija i reforme javne uprave. Pregovore u ovim oblastima, između ostalog, usmjeravaju mape puta; mapa puta za reformu javne uprave jedno je od mjerila neophodnih za zemlje koje vode pregovore.

Evropska komisija je u oktobru 2022. u svom Saopštenju o politici proširenja EU navela da je glavna svrha javnih uprava da budu spremne da reaguju na nove probleme u društvu i ostvare rezultate u korist građana, kao i rješavaju glavne nedostatke u zemljama koje teže pridruživanju:

„Javne institucije i uprave moraju biti spremne da odgovore na društvene probleme i djelotvorno sprovode javne politike. Modernizacija javne uprave i dalje je ključno pitanje u svim zemljama proširenja. Politizacija još uvijek narušava kapacitete i privlačnost javne uprave kao poslodavca. Uprkos generalnom postojanju svijesti o potrebi za ključnim reformama radi stvaranja profesionalnijih uprava koje se zasnivaju na zaslugama, biće potrebno više vođstva i truda da se unaprijedi planiranje politika, javne finansije, upravljanje ljudima i odgovornost”.⁶

Radi veće koherentnosti, EK usaglašava svoj pristup dijalogu o važnosti kvalitetne javne uprave sa državama članicama i zemljama kandidatima:

„Komisija nastoji da obezbijedi viši stepen koherentnosti u svom pristupu kroz politike, uključujući nakon pristupanja, tako što će nastaviti da naglašava važnost kvalitetne javne uprave, i obezbjeđivati ekvivalentan okvir procjene za mjerenje kvaliteta javne uprave. Na ovaj način se izbjegava situacija u kojoj „teško zarađene” pozitivne reforme, na primjer za ostvarenje

² <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html>.

³ OECD (1999), *European Principles for Public Administration* (Evropski principi za javnu upravu), SIGMA Papers No. 27, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5kml60zwd7h-en>. Evropski upravni prostor obuhvatao je komponente poput pouzdanosti, predvidljivosti, odgovornosti i transparentnosti, kao i stručnih i rukovodstvenih kompetencija, organizacionog kapaciteta, finansijske održivosti i učešća građana.

⁴ COM(2014) 700 final, Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Strategija proširenja i glavni izazovi 2014-15, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2016-12/20141008-strategy-paper_en.pdf

⁵ COM(2020) 57 final, Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Unapređenje procesa pristupanja – Kredibilna EU perspektiva za Zapadni Balkan, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0057>.

⁶ COM(2022) 528 final, Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Saopštenje o Politici proširenja EU iz 2022. godine, str. 20, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/2022%20Communication%20on%20EU%20Enlargement%20Policy-v3.pdf>.

profesionalnog službeničkog sistema zasnovanog na zaslugama, krenu u suprotnom smjeru nakon što zemlja postane članica EU".⁷

Evropski ministri nadležni za javnu upravu su u martu 2022. godine dodatno naglasili potrebu za privlačnim, savremenim i inovativnim državnim službama koje služe kao primjer drugima, transparentnim i otpornim službama koje ispunjavaju očekivanja korisnika, te kvalitetnim i inkluzivnim digitalnim javnim službama koje poštuju evropske vrijednosti.⁸

Na sastanku Odbora za upravljanje u javnom sektoru na ministarskom nivou koji je održan u novembru 2022. godine, ministri zemalja članica OECD izrazili su opredjeljenje da „rade na unapređenju, promovisanju i jačanju temelja demokratija, uvažavajući potrebu da dorastu izazovima koje predstavljaju sve veća i drugačija očekivanja građana u smislu predstavljanja, spremnosti za reakciju, otvorene uprave, te integriteta institucija, kao i zelenih politika, između ostalog i kroz inovativne pristupe u javnom sektoru” kao i da „nastave sa radom na stvaranju profesionalnih, djelotvornih i efikasnih javnih institucija, kao i uspješnih lidera i državnih službenika kao podrške snažnijim demokratijama.”⁹

Razlog za izmijenjeno (2023) izdanje Principa javne uprave

Prvo izdanje Principa javne uprave objavljeno je 2014. godine. Razlozi zbog kojih je SIGMA pripremila izmijenjeno izdanje su sljedeći: 1) da se ovaj okvir ažurira u skladu sa posljednjim standardima i praksama u Evropskoj uniji, organizaciji OECD i drugim međunarodnim organizacijama; kao i 2) da se bolje odgovori na sadašnje i buduće izazove pred društvom, te na potrebu za spremnošću i agilnosti javne uprave da radi na promjenjivim političkim prioritetima i tražnjama građana. Principi su osmišljeni tako da budu „neutralni u smislu politika”, čime se omogućava da javne uprave koje ih prate uspješnije ostvaruju rezultate u pogledu političkih prioriteta, kao i ekonomskih, društvenih, ekoloških ili bezbjednosnih ciljeva njihovih vlada.

Od javnih uprava se danas očekuje da budu digitalnije, agilnije, inovativnije i zelenije nego što je to bio slučaj 2014. godine. Ova nova verzija odražava važnost potpunog prihvatanja potencijala digitalizacije, pouka izvučenih tokom globalne pandemije COVID-19 (jačanje agilnosti i otpornosti javne uprave, i fleksibilnosti radnih aranžmana), kao i očekivanja da javna uprava doprinese prevazilaženju ekoloških izazova, uključujući one koji se odnose na klimatske promjene i gubitak biodiverziteta.

Ova nova verzija objedinjuje Principe za regije proširenja i susjedne regije EU, i još jasnije i sažetije izražava vrijednosti i standarde EU u pogledu dobre javne uprave. U oblastima u kojima postoje standardi konkretno vezani za pristupanje EU, isti su naglašeni zasebno. Principi iz 2023. godine takođe imaju širi opseg, koji sada izlazi iz domena centra vlade i obuhvata regionalne i lokalne nivoe uprave, sa ciljem jačanja koherentnosti javnih politika. Revidirana verzija takođe odražava iskustvo i pouke koje su izvukle Evropska komisija i SIGMA u periodu od 2014. godine u direktnoj saradnji sa nacionalnim upravama i redovnom vršenju monitoringa.

⁷ EU (2021), *Supporting public administrations in EU Member States to deliver reforms and prepare for the future*, (Podrška javnim upravama država članica EU da sprovedu reforme i pripreme se za budućnost), 29.04.2021. str. 21, https://ec.europa.eu/info/departments/structural-reform-support/supporting-public-administrations-eu-member-states-deliver-reforms-and-prepare-future_en.

⁸ *Strasbourg Declaration on the Common values and challenges of European Public Administrations (Deklaracija iz Strazbura o zajedničkim vrijednostima i izazovima evropskih javnih uprava)*, (2022), https://www.transformation.gouv.fr/files/presse/Declaration_common_values_challenges_european%20public_administrations_1.pdf.

⁹ *Declaration on Building Trust and Reinforcing Democracy (Deklaracija o stvaranju povjerenja i jačanju demokratije)*, (2022), <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0484>.

Novo izdanje u fokusu ima vrijednosti dobre javne uprave, pritom nemajući preskriptivan karakter, s obzirom na raznolikost praktičnih pristupa Evropske unije i zemalja OECD-a u poštovanju zajedničkih vrijednosti i standarda koje Principi izražavaju. Misija programa SIGMA je da promoviše i objasni te vrijednosti i standarde, te podrži uprave susjednih i zemalja koje teže članstvu u EU savjetima o mogućim pristupima i dobrim praksama zemalja EU i OECD u dostizanju pomenutih vrijednosti.

O dinamici i metodi usaglašavanja nacionalne javne uprave sa standardima EU i OECD odlučuju nacionalne vlasti, pritom uzimajući u obzir nacionalni kontekst, upravne tradicije i očekivanja svojih građana. U tom smislu, upravljanje promjenama ima ključni značaj za uspjeh reformi. Promjena treba da se isplanira realistično i uspješno saopšti relevantnim akterima, uključujući političke lidere, kako bi se osigurala njihova podrška.

Opseg primjene Principa javne uprave

Principi treba da se primjenjuju na što univerzalniji način na sva tijela javne uprave. Tu se podrazumijevaju centar vlade, resorna ministarstva, vladine agencije, regulatorna tijela i druge institucije centralne administracije koje obavljaju osnovne poslove javne uprave: izrada i sprovođenje politika, uključujući pružanje administrativnih usluga. Posebni aranžmani za određene institucije treba da budu ograničeni, opravdani i srazmjerni.

Primjena Principa proteže se na pravosuđe, skupštine i nezavisna ustavna tijela, poput zaštitnika ljudskih prava ili vrhovne revizorske institucije, pri čemu se uvažava ustavna samostalnost i specifična priroda ovih institucija.

Principi se takođe primjenjuju na pod-nacionalne (regionalne i lokalne) nivoe uprave. Dva namjenski osmišljena Principa (14 i 32) usmjeravaju donosiocima odluka u oblastima supsidijarnosti, fiskalne autonomije i drugih ključnih strukturnih aspekata upravljanja na više nivoa.

Struktura Principa javne uprave: 6 oblasti javne uprave, 32 principa, 270 pod-principa

Struktura izdanja Principa javne uprave iz 2023. godine i dalje prati šest tematskih oblasti definisanih u Strategiji proširenja iz 2014. godine. Radi vjernijeg opisa sadržaja Principa, četvrta tematska oblast, koja se prethodno zvala „Odgovornost“, sada ima naziv „Organizacija, odgovornost i nadzor“. „Digitalizacija“ je dodata nazivu oblasti „Pružanje usluga“.

Tematske oblasti	Osnovne vrijednosti
Strategija	Vlada obezbjeđuje stratešku viziju i liderstvo za agilnu, inovativnu javnu upravu koja se kontinuirano unapređuje i spremna je da reaguje na nove izazove.
Izrada i koordinacija politika	Vlada se stara o tome da politike i budžeti budu harmonizovani, djelotvorno planirani, koordinisani u cijeloj vladi, realizovani, praćeni i ocjenjivani u odnosu na jasno definisane ciljeve politika. Ministarstva izrađuju koherentne javne politike u otvorenom i participativnom procesu, na osnovu čvrstih dokaza i analize.
Državna služba i upravljanje ljudskim resursima	Državni službenici postupaju na profesionalan način, sa integritetom i neutralnošću. Zapošljavaju se i unapređuju na osnovu zasluga i jednakih mogućnosti, i posjeduju prave kompetencije za uspješno obavljanje svojih poslova.
Organizacija, odgovornost i nadzor	Organizacija javne uprave je efikasna i djelotvorna na svim nivoima vlasti. Tijela javne uprave otvorena su i transparentna i primjenjuju jasno definisane unutrašnje i spoljne mehanizme odgovornosti. Snažna nadzorna tijela štite prava građana i javni interes.
Pružanje usluga i digitalizacija	Javna uprava najveću pažnju pridaje korisnicima i pruža kvalitetne i lako dostupne usluge, na internetu i van njega, svim fizičkim i pravnim licima. Digitalizacija omogućava odluke zasnovane na podacima, djelotvorne i efikasne procese, kao i kvalitetne i pristupačne usluge.
Finansijsko upravljanje u javnom sektoru	Javna uprava planira javne finansije i njima upravlja sa ciljem da iste budu održive i transparentne i da omogućavaju ostvarenje ciljeva politike. Uspostavljeni su aranžmani za kontrolu, nabavke i nadzor, radi obezbjeđenja ekonomičnog, efikasnog i djelotvornog korišćenja javnih resursa zajedničkih za sve nivoe uprave.

U **32 Principa** definisane su vrijednosti, ponašanja i ishodi, dok **270 pod-principa** daju detaljnije smjernice za ostvarenje ovih rezultata i obezbjeđenje adekvatnih administrativnih kapaciteta.

Sljedeći preduslovi imaju ključni značaj za uspješno zadovoljenje vrijednosti navedenih u svakom od Principa. Isti su prisutni na nivou okvira za monitoring, pa se stoga ne ponavljaju u svakom Principu.

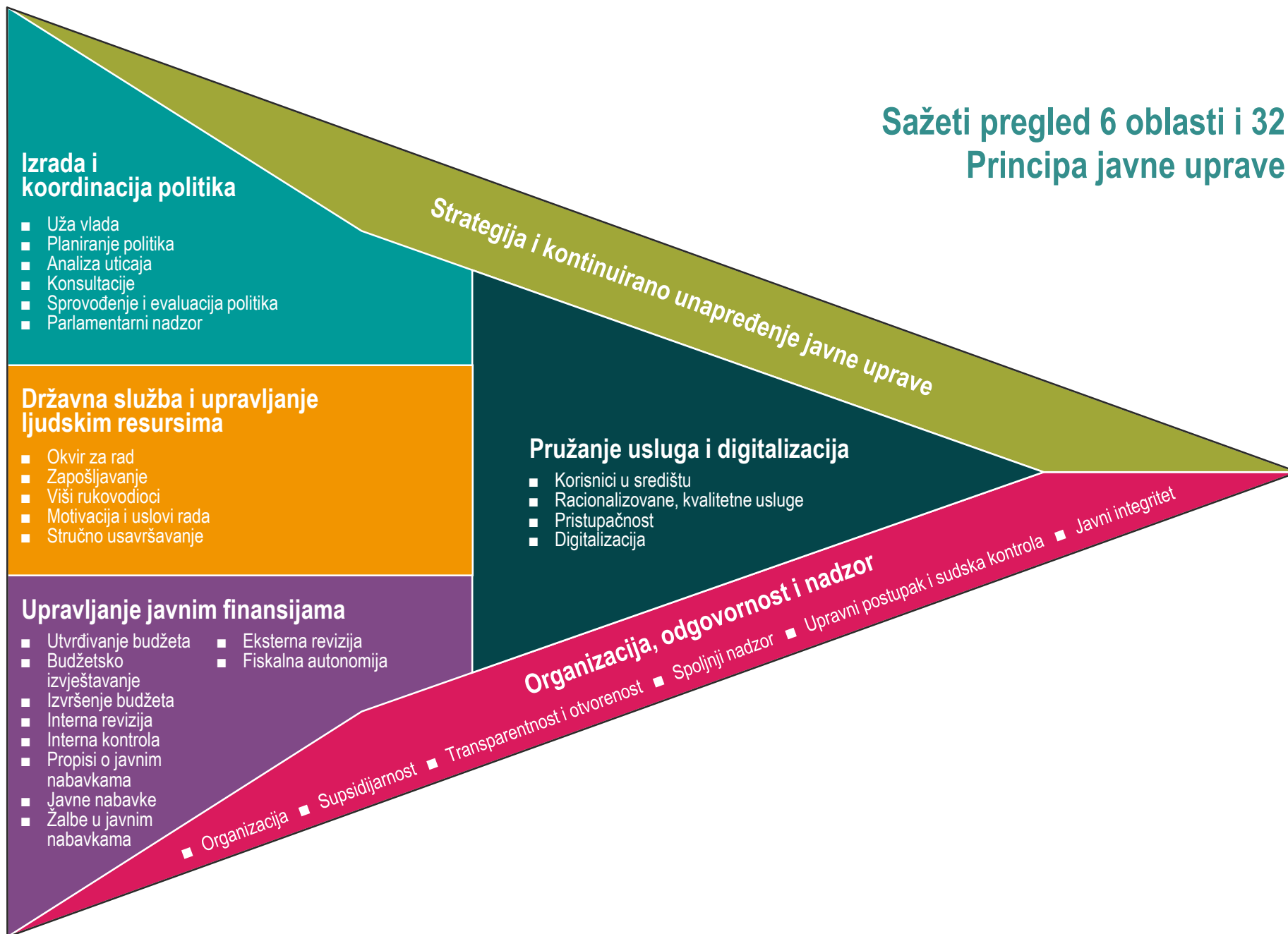
- adekvatan pravni okvir (zakonski i podzakonski akti)
- uspostavljena institucionalna i organizaciona struktura sa jasno utvrđenim nadležnostima, kao i adekvatni kapaciteti nadležnih institucija
- pravi ljudi sa pravim vještinama, uz podršku dobrog rukovodstva
- usmjerenost na ishode po građane i preduzeća
- odluke vlade zasnovane su na pouzdanim dokazima i podacima
- sistematski monitoring i evaluacija učinka radi stvaranja sprege između prethodno izvučenih pouka i učenja
- organizaciona kultura i internalizacija željenih vrijednosti i ponašanja
- upravljanje promjenama

Okvir za monitoring

Okvir za monitoring dopunjuje Principe i pod-principe definisanjem kriterijuma i mjerila učinka, pripisivanjem pondera kriterijumima i utvrđivanjem njima odgovarajućih indikatora i pod-indikatora. Kriterijumima se mjere pokretači i prethodno pomenuti preduslovi za uspješne reforme i stvarno sprovođenje reformi (koliko je administracija uspješna u praksi) kao i posljedični ishodi i uticaji (kako njen učinak utiče na društvo). Vrijednosti indikatora izražavaju zrelost relevantnih komponenti javne uprave, i daju zbirnu vrijednost koja se kreće od 0 (najniža) do 100 (najviša) za svaki Princip.

Generalnim pristupom prepoznato je da nijedna pojedinačna metoda mjerenja ne može u potpunosti odraziti složena pitanja vezana za organizacionu promjenu i promjene u ponašanju društva. Da bi se došlo do izbalansirane ocjene, nužno je pribaviti što više informacija iz administrativnih podataka, anketa, statistike, razgovora, itd. a potom ih unakrsno uporediti. Prema tome, indikatori se zasnivaju na kombinaciji pod-indikatora, pri čemu se primjenjuju različite metodologije.

Sažeti pregled 6 oblasti i 32 Principa javne uprave

Strategija

Vlada obezbjeđuje stratešku **viziju i liderstvo** za agilnu, inovativnu javnu upravu koja se kontinuirano unapređuje i spremna je da reaguje na nove izazove.

Princip 1: Sveobuhvatna kredibilna i održiva agenda reforme javne uprave, kojom se podstiču inovacije i kontinuirano unapređenje, utvrđena je i uspješno se sprovodi.

- a. Reforma javne uprave prepoznata je kao politički prioritet i odražava se u relevantnim političkim agendama.
- b. Sveobuhvatna agenda reforme javne uprave, utvrđena u namjenskim planskim dokumentima, obuhvata sve reformske oblasti i podstiče kontinuirano unapređenje, agilnost i spremnost javne uprave da reaguje na promjenjive nacionalne i globalne prioritete i izazove.
- c. Koordinacija reforme javne uprave odvija se na političkim i administrativnim nivoima; opredijeljeno je dovoljno resursa, a planirane reforme uspješno se sprovode i prate.
- d. Sve relevantne zainteresovane strane redovno se konsultuju i učestvuju u planiranju i praćenju reforme javne uprave; uspješno se obezbjeđuju informacije o ovoj reformi, kao i promovišu vrijednosti dobre javne uprave.
- e. Tijela javne uprave podstiču i razmjenjuju inovativna rješenja i pristupe u cijeloj javnoj upravi.

Izrada i koordinacija politika

Vlada se stara o tome da **politike i budžeti** budu **harmonizovani**, djelotvorno planirani, koordinisani u cijeloj vladi, realizovani, praćeni i ocjenjivani u odnosu na jasno definisane ciljeve politika. Ministarstva izrađuju koherentne javne politike u otvorenom i participativnom procesu, na osnovu čvrstih dokaza i analize.

Princip 2: Javne politike su koherentne, a njihovu koordinaciju uspješno vrši centar vlade; odluke se pripremaju i saopštavaju na jasan i transparentan način.

- a. Centar vlade¹⁰ omogućava i olakšava koordinaciju politika u svim ministarstvima i relevantnim institucijama kako bi se obezbijedila sveukupna koherentnost politika i njihovi bolji i održiviji ishodi.
- b. Institucije centra vlade i njihove interne jedinice koordinišu i aktivno sarađuju radi obezbjeđenja dobrih ishoda politika.
- c. Odluke vlade se pripremaju, odobravaju i prate na transparentan, djelotvoran i pravovremen način, na osnovu jasnih pravila i procedura, posredstvom relevantnih struktura odlučivanja, uključujući sjednice vlade.
- d. Relevantna institucija centra vlade dosljedno kontroliše sve stavke koje se vladi podnesu na konačno odobrenje kako bi provjerila njihovu usaglašenost sa utvrđenim pravilima i standardima.
- e. Centralna koordinacija komunikacije vlade, kako interne tako i eksterne, pomaže u realizaciji nacionalne agende politika i suzbija zlonamjerno i nenamjerno širenje netačnih informacija.
- f. Djelotvorne i agilne procedure i mehanizmi obezbjeđuju kontinuirano odlučivanje vlade u kriznim situacijama i upravljanje spoljnim rizicima; vlada koristi strateške prognoze kako bi mogla da predvidi buduće scenarije i pripremi se za njih.

Pod-princip relevantan samo za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU

- g. Vlada uspostavlja i sprovodi jasne horizontalne procedure za rukovođenje nacionalnim procesima evropskih integracija pod koordinacijom nadležne institucije centra vlade. Uloge i nadležnosti za sve relevantne institucije koje učestvuju u procesu evropskih integracija, uključujući za prenos prava EU, jasno su utvrđene.

¹⁰ Centar vlade: upravna struktura u službi izvršne vlasti (predsjednika ili premijera i članova vlade kolektivno). Veliki je broj različitih naziva za centar vlade u različitim zemljama, poput generalnog sekretarijata, kabineta, kancelarije, predsjedavajuće kancelarije/ministarstva, savjeta ministara, itd. U mnogim zemljama centar vlade čini više od jedne jedinice.

Princip 3: Vlada planira i prati javne politike na djelotvoran i inkluzivan način, u skladu sa fiskalnim prostorom vlade.

- a. Uspostavljen je harmonizovan i koherentan sistem za planiranje i praćenje politika i izvještavanje o njima, sa jasnim procedurama i ključnim institucionalnim nadležnostima.
- b. Politički prioriteti i agenda, u skladu sa njihovom definicijom u programu vlade ili drugim sličnim političkim izjavama, uspješno se planiraju i sprovode kroz relevantna planska dokumenta za politike.
- c. Planski dokumenti za politike i finansije koherentni su i međusobno usaglašeni u smislu prioriteta, ciljeva i aktivnosti politika.
- d. Planski dokumenti za politike zadovoljavaju uslove u pogledu kvaliteta i sadrže adekvatnu analizu i informacije, između ostalog o ciljevima politike, indikatorima sa ciljnim vrijednostima i okviru za monitoring. Isti se izrađuju na participativan način i javno su dostupni.
- e. Planski dokumenti za politike sadrže procjene finansijskih troškova koje su usaglašene sa srednjoročnim i godišnjim budžetima, a finansijski resursi su dostupni radi obezbjeđenja njihovog nesmetanog i potpunog sprovođenja.
- f. Učinak i rezultati, uključujući ostvarenje ciljeva politike i indikatore ishoda, redovno se prate i o njima se izvještava; monitoring izvještaji objavljuju se blagovremeno da bi se omogućio nadzor od strane javnosti.
- g. Institucijama se tokom planiranja, praćenja i izvještavanja o planskim dokumentima za politike obezbjeđuju smjernice, provjera kvaliteta i metodološka podrška.

Pod-principi relevantni samo za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU

- h. Proces planiranja evropskih integracija u potpunosti je integrisan u generalne vladine sisteme planiranja. Planovi za evropske integracije koherentni su i usaglašeni sa drugim planskim dokumentima vlade.
- i. Vlada uspješno sprovodi planove za evropske integracije utvrđivanjem prioriteta i troškova obaveza u pogledu evropskih integracija, pritom uzimajući u obzir raspoložive resurse i kapacitete uprave.

Princip 4: Javne politike se izrađuju na osnovu dokaza i analiza, u skladu sa jasnim i dosljednim pravilima izrade propisa; zakonski i podzakonski akti su lako dostupni.

- a. Politika na nivou cijele vlade kojom se promoviše bolje regulisanje i izrada propisa na osnovu dokaza i na inkluzivan način, donijeta je i primjenjuje se u praksi tokom izrade politika i propisa.
- b. Ministarstva imaju jasna interna pravila i procedure za djelotvorno planiranje i upravljanje izradom politika i propisa.
- c. Analiza uticaja propisa (RIA), ili druga slična alatka ili više njih, utvrđena je i sistematski se koristi kao pomoć u izradi politika, sprovođenju konsultacija i kao osnov za donošenje odluka u svim ključnim fazama izrade politika, kako zakonskih tako i podzakonskih akata, uključujući i uticaj na životnu sredinu i klimu ako je to potrebno.
- d. Alternativne neregulatorne opcije, mogućnosti za regulatorna pojednostavljenja i djelotvorni mehanizmi monitoringa i sprovođenja propisa sistematski se razmatraju i analiziraju tokom izrade politika .
- e. Svi mogući uticaji predloženih politika sistematski se analiziraju; opravdani naponi se ulažu u kvantifikovanje i monetizovanje ključnih uticaja, uključujući dodatne troškove po državni budžet, preduzeća i građane.
- f. Odabir konkretnih analitičkih pristupa i nivoa analize opcija za politike srazmjern je složenosti datog pitanja i obimu očekivanih uticaja.
- g. Funkcije RIA nadzora, kontrole kvaliteta, podrške i usmjeravanja obezbjeđuju potpunu i dosljednu primjenu postojećih pravila i metodologija, unapređuju kvalitet analize politika, jačaju kapacitete i omogućavaju kontinuirano unapređenje sistema.
- h. Zakonski i podzakonski akti su jasni, koherentni i dosljedni po svom sadržaju, strukturi, stilu i terminologiji.
- i. Svi zakonski i podzakonski akti, uključujući njihove prečišćene verzije, lako su dostupni i raspoloživi bez naknade preko centralne onlajn baze podataka ili više njih. Građani i preduzeća lako mogu doći do dokumenata, obrazaca i materijala sa administrativnim smjernicama neophodnim za njihovo poštovanje propisa.
- j. Nacionalni, regionalni i lokalni nivoi uprave aktivno saraduju i vrše koordinaciju u cilju obezbjeđenja regulatorne koherentnosti i izrade politika na osnovu dokaza u cijeloj domaćoj nadležnosti.

Pod-principi relevantni samo za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU

- k. Prenos prava EU i usaglašavanje propisa čine sastavni dio cjelokupnog procesa izrade politika. Odluke o pojedinačnim slučajevima prenosa prava EU donose se na osnovu dokaza i analiza prikupljenih i sprovedenih kroz proces RIA i javne konsultacije.
- l. Posebna pravila, postupci i alatke, poput tabela usklađenosti i prevoda prava EU na nacionalni jezik ili više njih, obezbjeđuju djelotvornu harmonizaciju domaćih propisa sa pravnom tekovinom EU i svode rizik od pretjeranog normiranja na najmanju mjeru.

Princip 5: Sve ključne spoljne i unutrašnje zainteresovane strane i šira javnost aktivno se konsultuju tokom izrade politika.

- a. Utvrđeni su, dosljedno se sprovode i prate postupci kojima se omogućavaju proaktivne i djelotvorne javne konsultacije sa zainteresovanim stranama i širom javnošću, čime se preduzećima, nevladinim organizacijama i građanima, uključujući one koji pripadaju ranjivim grupama, omogućava da učestvuju u izradi politika vlade i na njih utiču.
- b. Konsultacije sa širom javnošću obavljaju se na pristupačan i transparentan način.
- c. Ministarstva vode konstruktivan dijalog sa ključnim spoljnim zainteresovanim stranama i prikupljaju, analiziraju i koriste sve odgovore prilikom završnih koraka na izradi predloga politika. Ministarstva transparentno izvještavaju o ishodu procesa javnih konsultacija i o načinu na koji su stavovi konsultovanih subjekata oblikovali politiku i na nju uticali.
- d. Međuministarske konsultacije sprovode se na osnovu jasnih pravila i procedura, čime se omogućavaju djelotvorne diskusije o politici i njenim ishodima.
- e. Resorno ministarstvo izvještava o ishodima međuministarskih konsultacija u aktima koji se pripremaju za sjednice vlade.
- f. Međuministarski mehanizmi za rješavanje sukoba unijeti su u proces odlučivanja na upravnim i političkim nivoima, i u potpunosti koriste stručno znanje u upravi da bi se omogućilo optimalno rješavanje sukoba prije nego što dato pitanje bude predmet diskusije vlade.

Princip 6: Javne politike se djelotvorno sprovode i ocjenjuju, čime se unapređuju ishodi politika i smanjuju regulatorni troškovi i opterećenja.

- a. Pripremne aktivnosti neophodne za uspješno sprovođenje zakona i politika, poput usvajanja podzakonskih akata i usaglašavanja sa drugim propisima, izrade smjernica i saopštenja ili jačanja kapaciteta, obavljaju se prije početka pune primjene politika.
- b. Preduzeća i građani primaju obavještenja o predstojećim promjenama pravila i propisa koje će uticati na njih, a grupama na koje će se ostvariti pomenuti uticaj daje se dovoljno vremena da se prilagode novom regulatornom okviru i usaglase sa njim.
- c. Nadležne institucije djelotvorno prate sprovođenje politika i obezbjeđuju poštovanje propisa na osnovu pouzdanih i relevantnih podataka, uključujući prikupljanje dokaza iz direktno dobijenih povratnih reakcija i konsultacija sa zainteresovanim stranama na koje konkretne aktivnosti utiču.
- d. *Ex post* evaluacija ključnih zakona i politika čini sastavni dio agende za bolje normiranje, a ista je povezana sa analizom koja se sprovodi za vrijeme izrade politike. Javna uprava objavljuje rezultate evaluacije i koristi ih prilikom izrade budućih politika.
- e. Analiza srodnih propisa obavlja se redovno u cilju obezbjeđenja njihove relevantnosti, ažuriranosti i doprinosa javnim politikama za pojednostavljenje i smanjenje regulatornog opterećenja.
- f. Inspekcijski pregledi se obavljaju na osnovu analize rizika, uz poštovanje principa srazmjernosti. Ovi pregledi se planiraju i vrše na koordinisan i transparentan način radi smanjenja opterećenja, povećanja stepena poštovanja propisa, te obezbjeđenja svrsishodnog korišćenja javnih resursa.
- g. Poštovanje propisa na snazi promoviše se obezbjeđivanjem informacija, smjernica, kontrolnih listi i drugih alatki. Prilikom aktivnosti na obezbjeđenju poštovanja propisa uzima se u obzir profil i ponašanje konkretnih regulisanih subjekata.
- h. Vlada ostvaruje međunarodnu i regionalnu regulatornu saradnju u cilju unapređenja regulatornog kvaliteta i koherentnosti, povećanja stepena poštovanja propisa i ostvarenja boljih i održivijih ishoda politika.

Princip 7: Skupština vrši djelotvornu kontrolu izrade politika vlade i obezbjeđuje sveukupnu koherentnost politika i propisa.

- a. Skupština djelotvorno kontroliše i nadzire izradu politika vlade. Skupština obezbjeđuje donošenje jasnih, konciznih i razumljivih propisa.
- b. Skupštinski odbori razmatraju i kontrolišu zakonodavne inicijative, uz aktivno učešće ministara u vladi i viših državnih službenika, te obezbjeđuju konsultacije sa ključnim zainteresovanim stranama, pritom svodeći na najmanju mjeru svaki rizik od nepropisnog spoljnog uticaja.
- c. Vlada vrši koordinaciju svog plana zakonodavnih aktivnosti u tijesnoj saradnji sa skupštinom i redovno dostavlja informacije o novim zakonodavnim inicijativama.
- d. Skupština obezbjeđuje djelotvorno planiranje i blagovremeno razmatranje svih predloga propisa.
- e. Vlada skupštini dostavlja sve akte politika i prateće materijale, poput analize uticaja propisa i izvještaja o ishodu javnih konsultacija. Prateći materijali se revidiraju, po potrebi, u skladu sa eventualnim izmjenama koje su dogovorene tokom skupštinskih debata.
- f. Vanredni i/ili skraćeni postupci za donošenje zakona ne koriste se prekomjerno, kako bi se omogućilo adekvatno vrijeme za pripremu i kontrolu. U slučaju primjene tih postupaka, vrši se *ex post* analiza konkretnih zakona u najkraćem mogućem roku radi ocjene relevantnosti i djelotvornosti tih regulatornih pravila i procedura.
- g. Vlada analizira sve nove predloge propisa koje pokrenu poslanici i daje komentare na njih, kako bi se uočile eventualne nedosljednosti i rizici po sprovođenje, poput propisivanja nadležnosti bez obezbjeđenja finansijskih sredstava.
- h. Skupštinske službe pružaju stručne savjete i podršku poslanicima za pokretanje i izradu novih zakona na osnovu dokaza i uz doprinos ključnih zainteresovanih strana.
- i. Skupština redovno analizira sprovođenje ključnih zakona i javnih politika radi ocjene njihove djelotvornosti i pozivanja vlade na odgovornost.

Državna služba i upravljanje ljudskim resursima

Državni službenici¹¹ postupaju na **profesionalan način, sa integritetom i neutralnošću**. Zapošljavaju se i unapređuju na osnovu zasluga i jednakih mogućnosti, i posjeduju prave kompetencije za uspješno obavljanje svojih poslova.

¹¹ Termin državni službenici, za svrhe primjene ovih Principa, obuhvata zaposlene u 1) ministarstvima i agencijama, uključujući regulatorna tijela, 2) kancelarijama/sekretarijatima predsjednika vlade, savjeta ministara i predsjedničke administracije, 3) skupštine, vrhovne revizorske institucije, zaštitnika ljudskih prava i sloboda, sudova i drugih nezavisnih tijela; 4) regionalnih i lokalnih uprava. Principi se ne odnose na birane i politički imenovane funkcionere, sudije i tužioce. Takođe se ne odnose na službenike tehničkih službi za podršku u tijelima javne uprave (na primjer vozače i čistače). Domaći propisi mogu predviđati širi opseg termina od prethodno datih definicija.

Princip 8: Okvir za rad uspostavlja ravnotežu između stabilnosti i fleksibilnosti, obezbeđuje odgovornost državnih službenika i štiti ih od nepropisnog uticaja i nezakonitog otpuštanja.¹²

- a. Vlada ima jasnu politiku o državnoj službi, a odgovornost za ovu oblast utvrđena je na političkom nivou.
- b. Propisi o državnoj službi predviđaju jasan i adekvatan materijalni, horizontalni i vertikalni djelokrug.¹³
- c. Državni službenici imaju obavezu da postupaju profesionalno i neutralno i pravo da odbiju nezakonite instrukcije, i uživaju zaštitu od nepropisnog političkog ili drugog uplitanja u njihovo profesionalno rasuđivanje.
- d. Na državne službenike se primjenjuju okviri za odgovornost, etiku i disciplinu, a mogu se pozvati na odgovornost u slučajevima u kojima je nedozvoljeno postupanje dokazano u zakonitom procesu.
- e. Državnim službenicima se može prekinuti radni odnos ili se mogu rasporediti na niže rangirano radno mjesto samo na osnovu objektivnih kriterijuma uređenih zakonom, nakon zakonitog procesa i uz mogućnost sudske kontrole.
- f. Javna uprava koristi privremeni radni odnos u opravdanim situacijama i u razumnim vremenskim okvirima.
- g. Centralno tijelo sa dovoljnim nadležnostima djelotvorno vodi sistem upravljanja ljudskim resursima za državnu službu i vrši koordinaciju ovog sistema, pruža podršku tijelima javne uprave i prati njegovo sprovođenje.
- h. Tijela javne uprave imaju dovoljno kapaciteta za profesionalno upravljanje ljudskim resursima.
- i. Djelotvoran informacijski sistem služi kao podrška procesima upravljanja ljudskim resursima i obezbeđuje podatke, čime je omogućena politika o državnoj službi koja se zasniva na dokazima.

Princip 9: Javna uprava privlači i zapošljava stručne osobe na osnovu zasluga i jednakih šansi.

- a. Javna uprava analizira ljudske resurse i priprema i sprovodi kadrovske planove u skladu sa budžetom u cilju obezbeđenja odgovarajuće brojnosti radne snage, kombinacije kompetencija, vještina i ekspertize za ostvarenje svoje misije, pritom uzimajući u obzir i tekuće i buduće potrebe.
- b. Državni službenici se zapošljavaju kroz transparentno i otvoreno nadmetanje, na osnovu zasluga.
- c. Inkluzivne politike i prakse zapošljavanja poštuju princip diverziteta i jednakih mogućnosti u javnoj upravi.
- d. Javna uprava privlači dobre kvalifikovane kandidate korišćenjem metode „brendiranja poslodavca” i drugih alatki za zapošljavanje.

¹² Pod-principi 8 c, d i e moraju se najmanje odnositi na državne službenike centralne vladine administracije sa direktnim učešćem u vršenju javnih ovlašćenja i dužnosti namijenjenih zaštiti opšteg interesa države. Ove funkcije obično podrazumijevaju rukovodioce, državne službenike zadužene za izradu propisa, upravne odluke i odluke o javnim nabavkama, inspektore, zaposlene u oblasti bezbjednosti i diplomate.

¹³ Vertikalni djelokrug odnosi se na gornju i donju liniju podjele između politički imenovanih lica, državnih službenika i tehničkog pomoćnog osoblja. Materijalni djelokrug odnosi se na teme regulisane zakonom. Horizontalni djelokrug odnosi se na tijela na koja se zakon primjenjuje.

- e. Zapošljavanje je zasnovano na tačnim opisima radnih mjesta u kojima se navodi zahtijevani profil kandidata (iskustvo, znanje, vještine, kompetencije) za uspješno obavljanje poslova, iskazanih u oglasima za radno mjesto uz podatke o uslovima rada i zaradi.
- f. Komisije za odabir kandidata sastavljene su od članova koji su kvalifikovani da vrše ocjenu kandidata u odnosu na zahtjeve radnog mjesta, nemaju sukob interesa, i oslobođeni su od političkog uticaja.
- g. Metode za odabir kandidata obezbjeđuju pravičnu i valjanu ocjenu iskustva, znanja, vještina i kompetencija nužnih za obavljanje poslova i omogućavaju odabir najprikladnijih kandidata.
- h. Procesi zapošljavanja i odabira su efikasni, pravovremeni, jednostavni i odvijaju se uz pomoć digitalnih alatki.
- i. Kandidati se o odlukama o zapošljavanju obavještavaju pravovremeno, i imaju pravo da traže obrazloženje i ulažu žalbe preko upravnih i sudskih kanala.
- j. Procesi za uključivanje novozaposlenih omogućavaju brzo prilagođavanje poslu i organizaciji, tako da se novi službenici osjećaju sigurno, stručno i ostvaruju dobre rezultate.

Princip 10: Djelotvorno liderstvo podstiče se kroz stručnost, stabilnost, profesionalnu autonomiju i spremnost na reakciju odgovornih visokih rukovodilaca¹⁴

- a. Zakonom su visoki rukovodioci utvrđeni kao zasebna kategorija. Opseg visokog rukovodstva je adekvatno definisan, čime se obezbjeđuje da više rukovodstvene pozicije u ministarstvima i agencijama ne budu smatrane političkim funkcijama.
- b. Atraktivnost radnih mjesta visokog rukovodstva obezbjeđena je pravičnim zapošljavanjem, konkurentnom zaradom, profesionalnim izazovima, autonomijom i ublažavanjem rizika po karijeru.
- c. Postupci zapošljavanja zasnovani su na zaslugama, profesionalno se sprovode, nepristrasni su i transparentni, čime se omogućava odabir i imenovanje visokih rukovodilaca koji posjeduju dovoljno iskustva, znanja, vještina i kompetencija na visokom nivou da svoj posao obavljaju dobro u odnosu na prethodno utvrđene standarde.
- d. Politike i prakse zapošljavanja promovišu jednake šanse, rodnu ravnotežu i odsustvo diskriminacije na radnim mjestima visokog rukovodstva.
- e. Visoki rukovodioci u javnoj upravi imaju jasno definisane ciljeve, usklađene sa misijom organizacije i ciljevima vlade, a njihov učinak se redovno ocjenjuje.
- f. Visoki rukovodioci u javnoj upravi imaju dovoljno profesionalne i rukovodstvene autonomije, što im omogućava da preuzmu odgovornost za upravljanje zaposlenima, resursima i radom.
- g. Visoki rukovodioci u javnoj upravi razvijaju svoje vještine u skladu sa potrebama radnog mjesta, i sadašnjim i budućim.
- h. Stabilnost visokog rukovodstva podstiče kontinuitet institucionalnog učinka i memorije.

¹⁴ Termin „visoki rukovodioci“ podrazumijeva najviše nivoe profesionalnog rukovodstva u tijelima javne uprave, pri čemu rukovodioci ostvaruju direktnu interakciju sa političkim liderima. Isti se odnosi na državne službenike na vrhu piramide u ministarstvima (generalne sekretare ili profesionalne državne sekretare), generalne direktore direktorata u ministarstvima ili ekvivalentne pozicije u ministarstvima, te rukovodioce agencija. Ne odnosi se na političke lidere u izvršnoj vlasti (premijera, ministra, pomoćnika ministra, političkog državnog sekretara i slično).

Princip 11: Državni službenici su motivisani, pravično i konkurentno plaćeni i imaju dobre uslove rada.

- a. Javna uprava nudi konkurentan paket finansijskih i nefinansijskih naknada: zarade i naknade, razvoj i karijerne prilike, sigurnost radnog mjesta, kao i inkluzivno radno okruženje u kojem vlada poštovanje, u cilju privlačenja, motivisanja i zadržavanja zaposlenih i timova koji posjeduju neophodne vještine i kompetencije.
- b. Javna uprava promoviše princip jednake zarade za isti rad,¹⁵ kako u pojedinačnim institucijama, tako i u cijeloj javnoj upravi, utvrđivanjem osnovne zarade na osnovu sistematizacije radnog mjesta. Ona zasniva dodatke i druge naknade na zaradu na objektivnim kriterijumima utvrđenim zakonom i stara se o tome da u pogledu zarada ne postoji diskriminacija.
- c. Sistem zarada je fiskalno priuštiv; postepeni rast ukupnog iznosa zarada je predvidljiv.
- d. Sistem zarada je transparentan za zaposlene i javnost, pri čemu se obezbjeđuje dovoljna mjera zaštite osjetljivih ličnih podataka.
- e. Strukture rangiranja radnih mjesta i zarada pružaju prilike za rast zarada.
- f. Zarada vezana za učinak, ako je uvedena, čini ograničeni dio plate, zasniva se na jasnim kriterijumima i obezbjeđuje podsticaje usaglašene sa javnim interesom.
- g. Javna uprava brine o dobrostanju zaposlenih, uključujući njihovu zaštitu, zdravlje, zadovoljstvo radom i angažovanje. Ona redovno prati dobrostanje zaposlenih radi optimizacije uslova rada.
- h. Fleksibilni aranžmani rada dostupni su za zaposlene u javnoj upravi (kancelarija, rad na daljinu, rad sa skraćenim radnim vremenom, hibridni rad, itd.), na svim nivoima organizacione hijerarhije, radi podsticanja produktivnosti i ravnoteže između posla i privatnog života i smanjenja ekološkog otiska.
- i. Javna uprava uključuje sindikate i predstavnike zaposlenih u socijalni dijalog.

Princip 12: Profesionalni razvoj i upravljanje stručnim znanjem i učinkom unapređuju vještine, efikasnost i djelotvornost državnih službenika i promovišu vrijednosti državne službe.

- a. Državni službenici imaju jasno utvrđene ciljeve, kako bi se njihov učinak mjerio u skladu sa misijom i ciljevima organizacije. Prilikom ocjenjivanja njihovog rada, državni službenici dobijaju povratnu reakciju, prepoznaju se službenici sa dobrim rezultatima, identifikuju potrebe za talentima i razvojem i rješavaju slučajevi neadekvatnog učinka.
- b. Javna uprava aktivno promoviše kontinuirano učenje državnih službenika, sprovodi analize potreba za obukom i priprema planove obuke.
- c. Planovi obuke se uspješno realizuju i finansiraju kroz budžet. Radi unapređenja učenja i učinka na radu, pri utvrđivanju sadržaja i realizaciji programa obuke uzimaju se u obzir trenutno i buduće stanje u organizaciji, polaznici obuke i njihove potrebe za unapređenjem vještina.
- d. Javna uprava koristi horizontalnu mobilnost državnih službenika za rješavanje organizacionih potreba, upravljanje stručnim znanjem i unapređenje stručnog usavršavanja i učinka.
- e. Državni službenici imaju mogućnosti za napredovanje u karijeri i unapređenje na osnovu zasluga i učinka.
- f. Politike i prakse vezane za karijerni razvoj i mobilnost u državnoj službi poštuju principe diverziteta i inkluzije.

¹⁵ Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5.06.2006. o sprovođenju principa jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (prerađena verzija), <http://data.europa.eu/eli/dir/2006/54/oj>.

Organizacija, odgovornost i nadzor

Organizacija javne uprave je **efikasna** i **djelotvorna** na svim nivoima vlasti. Tijela javne uprave **otvorena** su i **transparentna** i primjenjuju jasno definisane unutrašnje i spoljne mehanizme odgovornosti. Snažna nadzorna tijela štite prava građana i javni interes.

Princip 13: Organizacijom javne uprave i upravljanjem u njoj podstiče se odgovornost, djelotvornost i efikasnost.

- a. Javna uprava je organizovana prema jasnoj i koherentnoj tipologiji tijela, koja se zasniva na njihovim osnovnim funkcijama.
- b. Djelotvorni mehanizmi obezbjeđuju kompaktnost i racionalnost organizacione strukture javne uprave. Tijela javne uprave osnivaju se, spajaju i ukidaju na osnovu pouzdane *ex ante* analize uticaja.
- c. Ministri snose političku odgovornost za učinak tijela javne uprave u oblastima politika za koje su nadležni.
- d. Ministri su odgovorni za usmjeravanje, nadziranje i upravljanje radom podređenih agencija, uz adekvatne organizacione aranžmane i dovoljno kapaciteta.
- e. Tijela javne uprave koja obavljaju izvršne funkcije, uključujući regulatore, odgovaraju vladi preko resornih ministarstava.
- f. Regulatorna tijela imaju stepen autonomije koji je neophodan za uspješno obavljanje njihovih funkcija.
- g. Ustavna tijela i nadzorne institucije imaju nezavisnost i odgovaraju skupštini.
- h. Tijela javne uprave funkcionišu u sklopu okvira odgovornosti zasnovanog na jasnim ciljevima i indikatorima učinka.
- i. Unutrašnja organizacija tijela javne uprave doprinosi djelotvornom vršenju funkcija i horizontalne koordinacije, kroz obezbjeđenje jasne raspodjele dužnosti i linija odgovornosti.
- j. Organizacije u javnoj upravi primjenjuju priznate alatke za upravljanje kvalitetom radi poboljšanja institucionalnih kapaciteta i podsticanja kontinuiranog unapređenja.
- k. Tijela javne uprave smanjuju svoj ekološki otisak organizacijom rada i upravljanjem resursima.
- l. Rukovodioci na svim nivoima imaju jasno raspodijeljene odgovornosti, delegiranu nadležnost za donošenje odluka, kao i autonomiju i resurse neophodne za ostvarenje rezultata za koje snose odgovornost.
- m. Tijela javne uprave vrše koordinaciju i ostvaruju saradnju izvan granica organizacija i sektora.

Princip 14: Nadležnosti su jasno raspoređene na različitim nivoima vlasti, pri čemu se poštuje princip supsidijarnosti i lokalne autonomije i omogućava međuinstitucionalna koordinacija sa djelotvornim mehanizmima nadzora.

- a. Skupština zakonom propisuje podjelu nadležnosti, prava i obaveza na svim nivoima vlasti kako bi se izbjeglo preklapanje i ojačala transparentnost.
- b. Regionalne i lokalne vlasti imaju autonomiju za vršenje sopstvenih nadležnosti u granicama mjerodavnog prava.
- c. Nadležni organi vrše nadzor nad regionalnim i lokalnim upravama na osnovu zakona. Ovaj nadzor je srazmjeran i odvija se uz poštovanje njihove autonomije u donošenju odluka, pravljenje razlike između sopstvenih i delegiranih nadležnosti i obezbjeđenje pravnih lijekova u slučaju nepoštovanja zakona.
- d. Nezavistan mehanizam rješava sukobe nadležnosti i dužnosti između različitih nivoa vlasti.
- e. Djelotvorne strukture za koordinaciju omogućavaju usaglašavanje politika i prioriteta na svim nivoima vlasti.

- f. Regionalne i lokalne uprave sarađuju i formiraju partnerstva radi unapređenja razvoja i kvaliteta javnih usluga.
- g. Nadležnosti su dodijeljene nivou vlasti koji je najbliži građanima, pritom uzimajući u obzir opseg i prirodu konkretnih poslova, efikasnost i ekonomičnost, kao i veličinu regionalnih i lokalnih uprava.

Princip 15: Javna uprava je transparentna i otvorena.

- a. Vlada je utvrdila strateške ciljeve za promovisanje otvorenosti i transparentnosti javne uprave, uz jasno dodijeljene dužnosti konkretnim subjektima.
- b. Fizička lica, uključujući nerezidente, i pravna lica imaju zakonsko pravo na pristup informacijama javnog sektora bez obrazlaganja svog zahtjeva.
- c. Informacije javnog sektora obuhvataju sve informacije zabilježene u dokumentima¹⁶ u posjedu javne uprave, fizičkih ili pravnih lica koja vrše javno ovlašćenje. Izuzetke predstavljaju jedino situacije u kojima postoje opravdani razlozi za označavanje informacija stepenom tajnosti; isti su precizno utvrđeni zakonom.
- d. Javna uprava pomaže strankama da identifikuju tražene informacije i pruža ih u kratkom roku u traženom formatu i bez naknade, izuzev za troškove reprodukcije i dostave.
- e. Javna uprava saopštava osnove za odbijanje zahtjeva za pristup informacijama javnog sektora, a stranke imaju pravo da ulože žalbu na takve odluke nezavisnom tijelu ili sudovima.
- f. Odgovornost za praćenje poštovanja propisa o informacijama javnog sektora, pružanje smjernica i izricanje sankcija jasno je dodijeljena i sprovodi se.
- g. Javna uprava održava ažurirane registre dokumenata, utvrđuje i prati pravila koja se odnose na čuvanje i uništavanje dokumenata, radi obezbjeđenja lako dostupnih dokaza o aktivnostima i odlukama javnog sektora.
- h. U velikoj mjeri se odobrava pristup za ponovnu upotrebu informacija i povezanih metapodataka u posjedu javnih organa, javnih preduzeća i podataka o istraživanjima finansiranim iz javnih sredstava za komercijalne i nekomercijalne svrhe.¹⁷
- i. Tijela javne uprave proaktivno objavljuju informacije javnog sektora koje su relevantne, potpune, tačne i ažurirane, pristupačne, razumljive, mašinski čitljive, u otvorenom formatu i dostupne za ponovnu upotrebu.

¹⁶ „Dokument“ znači bilo koja vrsta nosioca informacija, u bilo kom obliku ili formatu (papirni dokument, elektronski dokument, elektronska baza podataka, zvučna ili audio-vizuelna traka, fotografija, itd).

¹⁷ Direktiva (EU) 2019/1024 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20.06.2019. o otvorenim podacima i ponovnoj upotrebi informacija javnog sektora (prerađena verzija), <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj>.

Princip 16: Skupština, zaštitnik ljudskih prava i sloboda i vrhovna revizorska institucija djelotvorno nadziru javnu upravu.

- a. Skupština i skupštinski odbori djelotvorno nadziru izvršnu vlast i prate kvalitet njenog rada, kroz saslušanja, pitanja za vladu, skupštinske istrage, evaluacije javnih politika i nadzor nad budžetom.
- b. Skupština aktivno podržava zaštitnika ljudskih prava i sloboda i vrhovnu revizorsku instituciju u vršenju njihovih nadzornih funkcija, obezbjeđenjem adekvatnih resursa, razmatranjem njihovih izvještaja i podsticanjem vlade da ispravi nedostatke koje su identifikovala nadzorna tijela.
- c. Nezavisnost zaštitnika ljudskih prava i sloboda obezbijedena je u propisima i u praksi. Zaštitnik ima dovoljno institucionalnih kapaciteta za vršenje nadležnosti ove organizacije i uživa povjerenje javnosti.
- d. Visokomoralan karakter, integritet i odgovarajuće stručno znanje i iskustvo lica zaduženog za obavljanje funkcije zaštitnika ljudskih prava i sloboda propisani su zakonom i obezbijedeni u praksi.
- e. Mandat zaštitnika ljudskih prava i sloboda ili ekvivalentne institucije, koji obuhvata sprečavanje i ispravljanje nepravilnosti u svim tijelima javne uprave, i zaštitu i unapređenje ljudskih prava i temeljnih sloboda, propisan je zakonom i sprovodi se u praksi. Zaštitnik ima odgovarajuća ovlašćenja da istraži pojedinačne slučajeve i sistemske probleme.
- f. Tijela javne uprave uspješno sprovode preporuke zaštitnika ljudskih prava i sloboda, uključujući sistemske preporuke.
- g. Nezavisnost vrhovne revizorske institucije i njenog rukovodioca i članova, u svim njenim oblicima, propisana je ustavom, zaštićena zakonom i poštuje se u praksi.
- h. Vrhovna revizorska institucija ima dovoljno kapaciteta za vršenje svojih nadležnosti i uživa povjerenje javnosti.
- i. Mandat vrhovne revizorske institucije, koji obuhvata revizije pravilnosti, finansijske revizije i revizije uspjeha u svim tijelima javne uprave, propisan je zakonom i primjenjuje se u praksi.
- j. Tijela javne uprave uspješno sprovode preporuke vrhovne revizorske institucije, uključujući sistemske preporuke.

Princip 17: Pravo na dobru upravu zaštićeno je kroz upravni postupak, sudsku kontrolu i odgovornost javnog sektora.

- a. Upravni postupci se sprovode u skladu sa principima zakonitosti, uključujući zakonito korišćenje diskrecionog prava, pravne izvjesnosti, jednakosti, nepristrasnosti i srazmjernosti.
- b. Stranke u upravnom postupku mogu da ostvare svoje pravo na izjašnjenje i pristupe spisima predmeta.
- c. Državna uprava navodi razloge za svoje odluke, informiše stranke i obavještava ih o pravu na žalbu. Izuzeci su dozvoljeni onda kada donijeta odluka u potpunosti ide u korist svih strana, a nijedna od njih je nije zatražila.
- d. Unutrašnji upravni mehanizmi žalbe, ako su uspostavljeni, obezbjeđuju brz i jednostavan pristup djelotvornim pravnim lijekovima.
- e. Vlada prati funkcionisanje pojedinačnih vrsta upravnog postupka, rezultate unutrašnjih upravnih žalbi, kao i sudskih žalbi, i, po potrebi, rješava eventualne izazove vezane za efikasnost, djelotvornost i zakonitost rada uprave.
- f. Fizička i pravna lica imaju djelotvoran pristup nezavisnom sudu radi osporavanja zakonitosti upravnih akata i radnji, te dobijanja djelotvorne zaštite svojih prava na blagovremen način.
- g. Upravni sud ima nadležnost i resurse da obezbijedi efikasno donošenje kvalitetnih odluka koje se uspješno izvršavaju.
- h. Fizička i pravna lica dobijaju obeštećenje i pravičnu naknadu za pretrpljenu štetu nastalu nezakonitim radnjama nosilaca javnih ovlašćenja.
- i. Javna uprava analizira uzroke isplaćenih naknada i preduzima radnje na osnovu prethodnih grešaka da bi izbjegla ili svela na najmanju mjeru slične greške u budućnosti.

Princip 18: Koherentan i sveobuhvatan sistem integriteta u javnom sektoru svodi rizike od korupcije na najmanju mjeru.

- a. Vlada je utvrdila strateške ciljeve radi smanjenja rizika od korupcije i prijetnji po integritet, na osnovu analize rizika i podataka o njima.
- b. Propisima je definisan sveobuhvatan niz koruptivnih djela i povreda integriteta kao djela koja podliježu krivičnom, građanskom i/ili upravnom postupku, uključujući i srazmjerne kazne.
- c. Pravila i vrijednosti etičkog postupanja utvrđena su u cijelom javnom sektoru, uspješno su saopštena i primjenjuju se.
- d. Mehanizam žalbe koji je lako dostupan i uživa povjerenje podstiče prijavljivanje povreda integriteta i otvorenu organizacionu kulturu.
- e. Zakon štiti zviždače od svih vrsta odmazde, a oni mogu da u tajnosti podnesu prijavu tijelu koje obezbjeđuje postupanje po toj prijavi.¹⁸
- f. Koherentan sistem upravlja situacijama sukoba interesa, obezbjeđuje smjernice i postupke za njihovo rješavanje i spisak nespojivih javnih funkcija i privatnih aktivnosti, te ublažava rizike vezane za period prije i poslije službe u javnom sektoru, na primjer propisivanjem perioda „mirovanja“.
- g. Javno tijelo sa ovlaštenjem za izricanje kazni prati sistem za prijavu imovine koji je zasnovan na rizicima, a uspostavljeni su mehanizmi za istraživanje i kažnjavanje neusaglašenosti između lične imovine i prijavljenog prihoda.
- h. Aktivnosti lobiranja i vršenja uticaja definisane su i transparentne, a obavljaju se sa integritetom.
- i. Djelotvoran sistem za upravljanje rizicima po integritet i njihovu kontrolu funkcioniše u svim organizacijama javnog sektora.
- j. Povrede integriteta se otkrivaju, istražuju i kažnjavaju pravično, objektivno i pravovremeno, uz mogućnost ulaganja žalbe.
- k. Tijela javne uprave razmjenjuju informacije sa organima za sprovođenje zakona radi omogućavanja međuinstitucionalne saradnje i krivičnih istraga. Ona obavještavaju javnost o ishodu predmeta, pritom poštujući tajnost.
- l. Odgovorno tijelo redovno prikuplja statističke podatke radi praćenja djelotvornosti sistema za suzbijanje korupcije i sistema za integritet u javnom sektoru.

¹⁸ Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23.10.2019. o zaštiti lica koja prijave povrede prava Unije, <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj>.

Ružanje usluga i digitalizacija

Javna uprava **najveću pažnju pridaje korisnicima** i pruža kvalitetne i lako **dostupne usluge**, na internetu i van njega, svim fizičkim i pravnim licima. Digitalizacija omogućava odluke zasnovane na podacima, djelotvorne i efikasne procese, kao i kvalitetne i pristupačne usluge.

Princip 19: Korisnici imaju središnju ulogu u osmišljavanju i pružanju usluga javne uprave.

- a. Vlada utvrđuje i vrši koordinaciju politike na nivou cijele vlade za kontinuirano unapređenje dizajna i pružanja usluga javne uprave, u skladu sa promjenjivim potrebama korisnika.
- b. Tijela javne uprave obraćaju se korisnicima kako bi se razumjele njihove potrebe, očekivanja i iskustva i obezbijedilo njihovo aktivno učešće u (ponovnom) osmišljavanju usluga javne uprave (zajedničko kreiranje).
- c. Javna uprava sprovodi redovne analize postojećih upravnih postupaka radi pojednostavljenja i unapređenja usluga, kao i smanjenja potrebnih troškova, vremena i fizičkog prisustva.
- d. Prilikom osmišljavanja i sprovođenja novih politika i usluga, javna uprava se stara o tome da ne dođe do administrativnog opterećenja i troškova koji nijesu nužni.
- e. Javna uprava utvrđuje standarde usluga, definiše ih sa korisnicima, saopštava ih korisnicima, i redovno ih ažurira u skladu sa promjenjivim okolnostima i očekivanjima.
- f. Javna uprava redovno prati kvalitet usluga u odnosu na standarde njihovog pružanja i druge parametre mjerenja, radi izvlačenja pouka i unapređenja dizajna i pružanja usluga.

Princip 20: Javna uprava pruža pojednostavljene i kvalitetne usluge.¹⁹

- a. Javna uprava obezbjeđuje pojednostavljeno pružanje usluga kako bi se maksimalno izašlo u susret njihovim korisnicima.
- b. Javna uprava organizuje i nudi usluge u obliku „životnih događaja“.
- c. Javna uprava pruža proaktivne administrativne usluge, pri čemu koristi predviđanja i automatizaciju da, po potrebi, ponudi usluge.
- d. Korisnici imaju zakonsko pravo da javnoj upravi dostave informacije i dokumente samo jednom. Javna uprava dosljedno primjenjuje ovo pravo.

¹⁹ Regulatorna (EU) 2018/1724 Evropskog parlamenta i Savjeta od 02.10.2018. o uspostavljanju jedinstvene digitalne kapije za pristup informacijama, postupcima, uslugama podrške i rješavanja problema, <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1724/oj>.

Princip 21: Usluge javne uprave lako su dostupne na internetu²⁰ i na druge načine, pri čemu se u obzir uzimaju različite potrebe, izbori i ograničenja.

- a. Javna uprava pruža usluge putem više kanala, kombinujući kanale na internetu i one van njega (digitalno potpomognute), kako bi korisnici nesmetano koristili usluge uz mogućnost digitalne interakcije sa bilo koji dijelom uprave, ukoliko tako žele.
- b. Svi potencijalni korisnici imaju fizički pristup kvalitetnim uslugama javnog sektora na razumnoj udaljenosti od njih, kroz saradnju relevantnih tijela javne uprave i koordinaciju širom uprave i unutar njenih pojedinačnih nivoa.
- c. Javna uprava u pružanju usluga vodi računa o različitim potrebama različitih grupa korisnika (uključujući one vezane za fizičke i intelektualne sposobnosti, digitalne vještine i poznavanje jezika) i obezbjeđuje odsustvo prepreka u pristupanju uslugama.
- d. Javna uprava se stara o tome da korisnici mogu jednostavno naći kanale koji im najviše odgovaraju i lako pristupiti informacijama o svojim pravima, obavezama, uslugama i institucijama koje ih pružaju, na primjer putem kataloga usluga.
- e. U svojim alatkama za komunikaciju (veb-sajtovima, brošurama, obrascima, itd) i u kontekstu upravnih odluka, tijela javne uprave koriste koncizan i razumljiv jezik kojim se prenose sve relevantne informacije na način koji je prikladan različitim okolnostima korisnika usluga (jezici manjina u skladu sa zakonom, oštećenja vida i sluha, itd).

²⁰ Direktiva EU 2016/2102 Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.10.2016. o dostupnosti internet stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora, <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj>.

Princip 22: Digitalizacija omogućava odluke na osnovu podataka i djelotvorne, efikasne i reaktivne politike, usluge i procese u cijeloj upravi.

- a. Javna uprava obezbjeđuje liderstvo, koordinaciju i kapacitete za izradu djelotvornih, integrisanih i digitalnih strategija i usluga vlade.
- b. Javni registri su digitalni po svom dizajnu, a upravljanje podacima je koherentno i sistematično, u cilju obezbjeđenja pouzdanosti i visokog kvaliteta podataka i pristupa istima, uz aktivno korišćenje i razmjenu podataka unutar javne uprave i izvan nje.
- c. Interoperabilnost javnih registara (pravna, semantička, organizaciona i tehnička) u cjelokupnoj javnoj upravi unapređuje usluge i omogućava prekogranične integracije.²¹
- d. Jednostavne usluge digitalnog identiteta, digitalnog potpisa i povjerenja, rješenja za digitalni potpis, digitalno plaćanje i digitalnu dostavu, lako su dostupni svima, propisani zakonom, tehnički funkcionalni i u širokoj upotrebi.²²
- e. Infrastruktura i informacioni sistemi digitalne uprave prilagodljivi su, fleksibilni i sposobni da zadovolje i buduće potrebe.
- f. Javna uprava promoviše digitalne mogućnosti i nove tehnologije, poput vještačke inteligencije, uključujući kroz fleksibilni regulatorni okvir, pritom adekvatno ublažavajući rizike.
- g. Ublažavanjem rizika po sajber bezbjednost i privatnost obezbjeđuje se zaštita podataka, naročito zaštita ličnih podataka, i stvara povjerenje javnosti kroz primjenu okvira za prevenciju i razvoj dovoljnih kapaciteta.²³
- h. Javna uprava osmišljava i sprovodi ciljanu politiku za privlačenje i zadržavanje stručnjaka i lidera u digitalnoj oblasti, kao i za unapređenje digitalnih vještina i svijesti državnih službenika.
- i. Javna uprava aktivno saraduje sa relevantnim zainteresovanim stranama na unapređenju ponovne upotrebe digitalnih rješenja čiji je razvoj finansiran iz javnog budžeta, radi snaženja kolaborativnog ekosistema za pružanje i korišćenje digitalnih usluga u cijeloj privredi.

²¹ U skladu sa raspoloživim standardima na nacionalnom i međunarodnom nivou, uključujući Evropski okvir interoperabilnosti: COM (2017) 134 final, *European Interoperability Framework – Implementation Strategy*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:134:FIN>.

²² Regulativa (EU) br. 910/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23.07.2014. o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu i stavljanju van snage Direktive 1999/93/EZ, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.257.01.0073.01.ENG.

²³ Regulativa (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27.04.2016. o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka, (Opšta regulativa o zaštiti podataka), <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

Finansijsko upravljanje u javnom sektoru

Javna uprava planira javne finansije i njima upravlja sa ciljem da iste budu **održive** i **transparentne** i da omogućavaju ostvarenje ciljeva politike. Uspostavljeni su aranžmani za kontrolu, nabavke i nadzor, radi obezbjeđenja ekonomičnog, efikasnog i djelotvornog korišćenja javnih resursa zajedničkih za sve nivoe uprave.

Princip 23: Godišnji budžet je sveobuhvatan i izrađen u granicama kredibilnog i kontinuiranog srednjoročnog okvira, pri čemu se uspostavlja ravnoteža između potreba politika i fiskalnih ograničenja.

- a. Budžet se priprema u skladu sa relevantnim propisima i kalendarom ministarstva finansija koji budžetskim organizacijama daje dovoljno vremena za pripremu svojih predloga.
- b. Ministarstvo finansija svake godine priprema srednjoročni fiskalni okvir koji podrazumijeva ciljeve politika za fiskalne agregate za najmanje tri godine unaprijed, na osnovu javnih makroekonomskih projekcija, te uz poštovanje fiskalnih pravila utvrđenih propisima.
- c. Srednjoročni budžetski okvir povezuje fiskalnu politiku sa sektorskim politikama kroz razvrstane srednjoročne pragove za resorna ministarstva koji služe kao osnov za izradu godišnjih budžeta, a vlada ga odobrava.
- d. Ministarstva vrše koordinaciju izrade budžeta u svojim resorima radi usaglašavanja odgovornosti za politiku sa budžetskim izdvajanjima unutar resora.
- e. Nezavisno nadzorno tijelo unapređuje fiskalnu disciplinu objavljivanjem izvještaja o kvalitetu prognoza i makro-pretpostavki u osnovi budžetskih procjena i o stepenu poštovanja zakonskih fiskalnih pravila od strane vlade, te savjetovanjem vlade o pitanjima fiskalne politike.
- f. Dokumentacija o godišnjem budžetu je detaljna i obuhvata sve javne rashode i prihode, fiskalne rizike, poreske rashode i višegodišnje obaveze.
- g. Budžet se predstavlja kroz administrativne, ekonomske, funkcionalne i programske aspekte i sadrži informacije o nefinansijskom učinku. Vršiti se praćenje rashoda vezanih za politike poput zelene tranzicije i rodne ravnopravnosti radi ocjene uticaja inicijativa onda kada postoje relevantne željene vrijednosti ili ciljevi.
- h. Objektivno odabrani kriterijumi čine osnov za planirane projekte kapitalnih investicija. U budžetskom dokumentu predstavljeni su troškovi višegodišnjih investicija, uz procjenu njihovih fiskalnih rizika i troškova održavanja.
- i. Skupština ima dovoljno vremena i resursa za analizu, raspravu i usvajanje predloga budžeta prije početka nove fiskalne godine.
- j. Vlada stimuliše učešće građana u procesu izrade budžeta time što kompletan set budžetske dokumentacije stavlja na uvid javnosti, priprema budžet za građane i koristi otvorene alatke za izradu budžeta.

Princip 24: Vlada podržava izvršenje budžeta i pružanje usluga obezbjeđenjem kratkoročne i srednjoročne likvidnosti.

- a. Nadležno tijelo javne uprave ubira prihode na efikasan i djelotvoran način uz primjenu elektronskih alatki.
- b. Realizacija prihoda je u skladu sa budžetskim procjenama.
- c. Vlada ima potpun pregled svog dnevnog stanja gotovine, korišćenjem jedinstvenog računa trezora i praćenjem stanja na svim drugim bankovnim računima.
- d. Vlada doprinosi pouzdanosti svojih finansijskih podataka redovnim sravnjivanjem informacija iz trezorskog informacionog sistema, računovodstvenih informacionih sistema i podataka o bankovnom računu.
- e. Funkcija upravljanja gotovinom obezbjeđuje sposobnost izmirenja obaveza u zakonskim rokovima u svakom momentu, korišćenjem projekcija tokova gotovine i pristupanjem tržištu kapitala radi rješavanja deficita gotovine.

- f. Sistem za kontrolu se stara o tome da organizacije javnog sektora ne prekorače svoje budžete preuzimanjem obaveza za koje nijesu predviđena sredstva.
- g. Vlada ispunjava svoje obaveze u zakonskim rokovima. Ona upravlja, prati i redovno izvještava o svim neizmirenim obavezama, poput zaostalih dugova.
- h. Pozajmice kojima vlada pokriva manjak finansijskih sredstava opravdane su i održive, u skladu sa objavljenom srednjoročnom strategijom upravljanja dugom i fiskalnom strategijom.
- i. Vlada ublažava fiskalni rizik od neodržive zaduženosti centralizacijom mandata za zaduživanje centralne vlade i utvrđivanjem zakonskih ograničenja za zaduživanje ili garancije drugih javnih subjekata.

Princip 25: Vlada izvršava budžet u skladu sa procjenama i o njemu izvještava na sveobuhvatan i transparentan način, pri čemu je omogućen blagovremeni nadzor.

- a. Vlada izvršava budžet u skladu sa odobrenim raspodjelama, fiskalnim pravilima i ciljevima učinka.
- b. Ministarstvo finansija prati izvršenje budžeta tokom cijele finansijske godine i redovno objavljuje informacije o izvršenju budžeta kako bi se omogućilo djelotvorno odlučivanje i transparentnost.
- c. Centralna vlada kontinuirano prati fiskalne rizike i nadzire godišnje finansijske rezultate, uključujući potencijalne obaveze lokalnih i regionalnih uprava, preduzeća u državnom vlasništvu i relevantnih javno-privatnih partnerstava.
- d. Nacionalni standardi za finansijsko izvještavanje i računovodstvo definisani su i usaglašeni sa minimalnim zahtjevima propisanim za države članice EU²⁴, i omogućavaju dostavljanje podataka u skladu sa Evropskim sistemom računa (ESA2010).
- e. Godišnji finansijski izvještaj vlade je sveobuhvatan i zasniva se na odgovarajućem okviru finansijskog izvještavanja,²⁵ izrađuje se u formatu koji odražava format budžeta, sadrži objašnjenja za odstupanja od budžetskih brojki, analizu stanja državne imovine i obaveza, kao i informacije o nefinansijskom učinku uz poređenje rezultata sa ciljevima učinka.
- f. Vlada pruža informacije o kapitalnim investicijama u svom godišnjem finansijskom izvještaju ili u zasebnom izvještaju.
- g. Vlada u svom godišnjem finansijskom izvještaju ili u zasebnom izvještaju pruža informacije o značajnim ekonomskim, društvenim i ekološkim uticajima svojih politika, nabavki i aktivnosti.
- h. Lokalne i regionalne uprave, preduzeća u državnom vlasništvu i vanbudžetski fondovi pripremaju i objavljuju godišnje revidirane finansijske izvještaje.
- i. Vlada objavljuje svoj godišnji finansijski izvještaj u roku od šest mjeseci po isteku finansijske godine. Vrhovna revizorska institucija vrši reviziju ovog izvještaja, a skupština o njemu raspravlja prije naredne budžetske debate.

²⁴ Direktiva Savjeta 2011/85/EU od 08.11.2011. o zahtjevima za budžetske okvire država članica, <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj>.

²⁵ Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (IPSAS), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (IFRS) ili nacionalni okvir za finansijsko izvještavanje.

Princip 26: Tijela javne uprave resursima upravljaju na djelotvoran i zakonit način radi ostvarenja svojih ciljeva.

- a. Okvir za unutrašnju kontrolu primjenjuje se u cijeloj javnoj upravi i koherentan je sa drugim relevantnim propisima, uključujući one koji regulišu finansijsko upravljanje u javnom sektoru, kao i sa međunarodnim standardima.
- b. Jedno ministarstvo vrši koordinaciju sprovođenja unutrašnje kontrole, analizira napredak i vladi podnosi godišnje izvještaje o razvoju unutrašnje kontrole u javnom sektoru.
- c. Rukovodioci u javnom sektoru odgovorni su za sprovođenje sistema za upravljanje i kontrolu kojima se obezbjeđuje zakonito, djelotvorno, efikasno i ekonomično upravljanje radom, imovinom i resursima.
- d. Rukovodioci na svim nivoima imaju jasno dodijeljene dužnosti, delegiranu nadležnost za donošenje odluka i autonomiju i resurse neophodne za ostvarivanje rezultata za koje snose odgovornost.
- e. U svakoj organizaciji izrađuju se sveobuhvatne, blagovremene i tačne informacije o učinku i izvršenju budžeta za rukovodioce, uključujući za veće investicione projekte.
- f. Tijela javne uprave identifikuju i periodično procjenjuju rizike koji predstavljaju prijetnju po ostvarenje njihovih ciljeva, uključujući ekonomske ili rizike po životnu sredinu, te sprovode neophodne mjere za njihovo ublažavanje.
- g. Vlada jasno definiše odnos između organizacija prvog nivoa i njima podređenih tijela, a čvrsti aranžmani rukovođenja obezbjeđuju kontrolu nad zavisnim preduzećima u vlasništvu države i regionalnim/lokalnim preduzećima.
- h. Sistemi za upravljanje i kontrolu u javnom sektoru sadrže postupke za sprečavanje, otkrivanje i prijavu nepravilnosti i prevara, pritom obezbjeđujući koordinaciju i blagovremenu istragu i kažnjavanje prevara i korupcije.

Princip 27: Interna revizija unapređuje upravljanje tijelima javne uprave.

- a. Interna revizija dosljedno se sprovodi u cijeloj javnoj upravi, na osnovu operativnih aranžmana utvrđenih propisima, u skladu sa definicijama Instituta internih revizora.
- b. Vlada vrši usaglašavanje i koordinaciju interne revizije na centralnom nivou, donošenjem supsidijarnih propisa i metodoloških smjernica primjenjivih na cijeli javni sektor.
- c. Struktura i organizacija funkcije interne revizije može se prilagoditi vrsti, veličini i složenosti institucije. Pomenuto podrazumijeva mogućnost zajedničkih službi interne revizije.
- d. Interna revizija pruža nezavisno i objektivno uvjeravanje, a odgovara direktno rukovodiocu²⁶ organizacije.
- e. Tijela javne uprave imaju ažuriran i formalno usvojen strateški plan za sprovođenje interne revizije. Godišnjim planovima pokrivena je cjelokupna organizacija, a isti se zasnivaju na ocjenjivanju djelotvornog funkcionisanja upravljanja rizicima, rukovođenja, unutrašnje kontrole i izvještavanja u organizaciji, uključujući različite vrste revizije.
- f. Jedinice za internu reviziju sprovode revizije i izrađuju izvještaje o njima u skladu sa standardima, priručnicima i etičkim kodeksima interne revizije, koji su usaglašeni sa smjericama Instituta internih revizora.
- g. Viši rukovodioci sprovode preporuke interne revizije, a interni revizori obezbjeđuju dodatne sistematske mjere i praćenje njihovog prihvatanja i sprovođenja.
- h. Interni revizori posjeduju nacionalni ili globalno priznat sertifikat. Koordinaciono tijelo obezbjeđuje kontinuirano stručno usavršavanje internih revizora.
- i. Interna kontrola kvaliteta i periodična eksterna ocjena kvaliteta kontinuirano unapređuju kvalitet interne revizije.
- j. Ukoliko postoji finansijska inspekcija, ista je komplementarna ulozi interne revizije.

²⁶ Odnosi se na pojedinačnog rukovodioca ili kolektivno rukovodeće tijelo.

Princip 28: Propisi o javnim nabavkama, uključujući javno-privatna partnerstva i koncesije, zasnivaju se na principima jednakog postupanja, odsustva diskriminacije, transparentnosti, srazmjernosti i konkurencije, a podržava ih čvrst okvir upravljanja.²⁷

- a. Propisi o javnim nabavkama, uključujući javno-privatna partnerstva i koncesije, odražavaju međunarodno priznate principe, kao što su vrijednost za novac, slobodna konkurencija, transparentnost, nediskriminacija, jednako postupanje, međusobno priznavanje i srazmjernost.
- b. Propisi o javnim nabavkama, uključujući javno-privatna partnerstva i koncesije, usaglašeni su sa mjerodavnim međunarodnim standardima, promovišu efikasnost i obezbjeđuju regulatornu ravnotežu srazmjernu veličini i prirodi ugovora i rizicima koje oni nose.
- c. Javna uprava ima jasne i sveobuhvatne politike za dugoročni razvoj sistema javnih nabavki, uključujući javno-privatna partnerstva i koncesije.
- d. Naručioci²⁸ rade na ostvarenju strateških ciljeva održivih nabavki, uključujući zelene nabavke, pritom održavajući ravnotežu i usklađenost sa primarnim ciljevima nabavki.
- e. Tijelu sa jasnim političkim i zakonskim mandatom na centralnom nivou povjerena je funkcija izrade politike radi usmjeravanja reforme javnih nabavki i upravljanja istom. Ključne funkcije i odgovornosti za sprovođenje sistema javnih nabavki jasno su raspodijeljene centralnim institucijama za nabavke, koje za to imaju neophodna ovlašćenja i resurse.
- f. Centralno tijelo za nabavke prati, nadgleda i ocjenjuje sistem nabavki i identifikuje moguća unapređenja. Ovo tijelo stavlja javnosti na uvid konsolidovane podatke o aktivnostima u oblasti javnih nabavki (uključujući dodjelu i izvršavanje ugovora).

²⁷ Direktiva 2014/23/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014. o dodjeli ugovora o koncesiji, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj>, Direktiva 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014 o javnim nabavkama, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>, Direktiva 2014/25/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014 o nabavkama subjekata koji djeluju u sektoru vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>, Direktiva 2009/81/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13.07.2009. o usklađivanju postupaka nabavke za određene ugovore o radovima, ugovore o nabavci robe i ugovore o uslugama naručilaca ili subjekata u oblasti odbrane i bezbjednosti, <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/81/oj>.

²⁸ Izraz „naručioci” u ovim Principima podrazumijeva subjekte koji posluju u sektorima komunalnih usluga.

Princip 29: Naručioci sprovode aktivnosti u oblasti javnih nabavki, uključujući javno-privatna partnerstva, na efikasan i ekonomičan način.

- a. Naručioci izrađuju godišnje ili višegodišnje planove nabavki, usaglašene sa planiranjem budžeta, i na vrijeme ih objavljuju. Temeljna analiza potreba i istraživanje tržišta usmjeravaju pripremu pojedinačnih nabavki, uključujući i definiciju željenih ishoda.
- b. Postupci nadmetanja predstavljaju standardne metode nabavki, a naručioci koriste druge postupke samo u opravdanim izuzetnim okolnostima.
- c. Sprovođenje javnih nabavki unaprijeđeno je korišćenjem savremenih alatki i tehnika, poput okvirnih sporazuma, dinamičkih sistema nabavke, te osnivanjem centralnih tijela za nabavke i aranžmanima koji mogu da smanje troškove transakcija, obezbijede konkurentnije cijene i pojednostave podnošenje ponuda.
- d. Naručioci u velikoj mjeri koriste e-nabavke, što obuhvata sve faze procesa nabavki.²⁹
- e. Dokumentacija o nabavkama sadrži jasne, odgovarajuće i nepristrasne tehničke specifikacije, kao i jasne i nediskriminatorne kriterijume za kvalitativni odabir privrednih subjekata, srazmjerne konkretnom ugovoru i ograničene na one kojima se obezbjeđuje da privredni subjekt ima pravne i finansijske kapacitete i tehničke i stručne sposobnosti za uspješno izvršenje ugovora. Dokumentacijom o nabavkama ne nameću se neopravdane prepreke učešću u javnim nabavkama, niti bilo kakvi neopravdano zahtjevni procesni uslovi.
- f. Kriterijumi za dodjelu ugovora, precizirani unaprijed u dokumentaciji o nabavkama, relevantni su za predmet ugovora i obezbjeđuju objektivnu ocjenu ponuda, što dovodi do toga da ugovor bude dodijeljen podnosiocu ekonomski najpovoljnije ponude u smislu konkretnih kriterijuma cijene ili troška i kvalitativnih faktora.
- g. Naručioci unose održivost (tj. socijalne i kriterijume životne sredine³⁰) u sve faze ciklusa nabavki, pritom obezbjeđujući očuvanje transparentnosti, nediskriminacije i konkurencije.
- h. Naručioci u svoje prakse integrišu nabavke vezane za inovacije.
- i. Tržište javnih nabavki je konkurentno i privlači interesovanje domaćih i međunarodnih privrednih subjekata, a naročito malih i srednjih preduzeća.
- j. Savjetodavna i operativna podrška u pogledu primjene i tumačenja propisa o javnim nabavkama brza je, praktična, korisna i relevantna.
- k. Uspostavljen je funkcionalan i održiv sistem koji stoji u službi kontinuirane profesionalizacije službenika za javne nabavke i drugih lica aktivnih u sistemu nabavki.
- l. Građansko društvo ima adekvatan i blagovremen pristup informacijama u svakoj fazi procesa javnih nabavki, uključujući planiranje i izvršenje ugovora, radi praćenja javnih nabavki i zaštite od netransparentnih i nekonkurentnih praksi i neefikasnog i nedjelotvornog korišćenja javnih resursa.
- m. Roba, radovi ili usluge pružaju se u skladu sa ugovorom u smislu rokova, kvaliteta, troška i drugih uslova ugovora; amandmanima na ugovore upravlja se blagovremeno, pri čemu isti ne ograničavaju konkurenciju.

²⁹ Direktiva 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014. o javnim nabavkama i stavljanju van snage Direktive 2004/18/EZ, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>; Direktiva 2014/25/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014. o nabavkama subjekata koji djeluju u sektoru vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga i stavljanju van snage Direktive 2004/17/EZ, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>.

³⁰ Direktiva 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014. o javnim nabavkama, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj> i Direktiva 2014/25/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.02.2014. o nabavkama subjekata koji djeluju u sektoru vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>

- n. Naručioci primjenjuju instrumente za mjerenje ekonomičnosti, djelotvornosti i efikasnosti sprovođenja javnih nabavki i ocjenu izvršenja ugovora.

Princip 30: Nezavisni sistem za kontrolu javnih nabavki obezbjeđuje djelotvorno, brzo i stručno postupanje po žalbama.³¹

- a. Propisima o javnim nabavkama predviđeni su mehanizmi i postupci za postupanje po žalbama u skladu sa međunarodnim standardima, uključujući privremene mjere, nevaženje ugovora i alternativne kazne, te obuhvaćeni ugovori sa javnim sektorom, javno-privatna partnerstva i koncesije.
- b. Ukoliko je formirano nezavisno tijelo za pravnu zaštitu (umjesto redovnog suda), institucionalna organizacija garantuje obavljanje funkcija tijela za pravnu zaštitu i njegovih članova u skladu sa standardima nezavisnosti i transparentnosti.
- c. Proces pravne zaštite obezbjeđuje brzo, djelotvorno i stručno postupanje po žalbama i njihovo rješavanje.
- d. Sistem pravne zaštite i pravnih lijekova lako je dostupan privrednim subjektima, bez diskriminacije, pretjeranih troškova ili administrativnog opterećenja.
- e. U procesu pravne zaštite adekvatno se vodi računa o ostvarivanju glavnih ciljeva javnih nabavki (naročito vrijednosti za novac kroz otvoreno, transparentno i nediskriminatorno nadmetanje), umjesto o čisto formalnim greškama i propustima, naročito onima koji nemaju uticaja na ishod postupka nabavke.
- f. Odluke tijela za pravnu zaštitu koje nije pravosudno po prirodi mogu da budu predmet sudske kontrole ili kontrole drugog tijela koje je sud ili tribunal i koje je nezavisno u odnosu na naručioca i u odnosu na tijelo za pravnu zaštitu.
- g. Sveobuhvatni podaci o funkcionisanju pravnih lijekova, uključujući sve odluke tijela za pravnu zaštitu, uz potpuno obrazloženje ovih odluka, objavljuju se bez odlaganja na centralnom, besplatno dostupnom veb-sajtu javnih nabavki, pri čemu se obezbjeđuje širi pristup sudskoj praksi preko detaljnog pretraživača.

³¹ Direktiva Savjeta 89/665/EEZ od 21.12.1989. o usklađivanju zakona i drugih propisa u vezi sa primjenom postupaka kontrole na sklapanje ugovora o javnoj nabavki robe i javnih radova, <http://data.europa.eu/eli/dir/1989/665/oj>, Direktiva Savjeta 92/13/EEZ od 25.02.1992. o usklađivanju zakona i drugih propisa o primjeni pravila Zajednice u postupcima nabavke subjekata koji djeluju u sektorima vodoprivrede, energetike, saobraćaja i telekomunikacija, <http://data.europa.eu/eli/dir/1992/13/oj>, Direktiva 2007/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11.12.2007 u vezi sa unapređenjem djelotvornosti postupaka pravne zaštite koji se odnose na sklapanje ugovora o javnim nabavkama, <http://data.europa.eu/eli/dir/2007/66/oj>.

Princip 31: Nezavisni revizor vrši djelotvornu reviziju svih javnih sredstava, pruža uvjerenja u pogledu korišćenja javnih resursa i pomaže da se unaprijedi funkcionisanje javnog sektora.

- a. Nezavisnost vrhovne revizorske institucije i nezavisnost rukovodioca i članova iste, u svim svojim oblicima, utvrđena je ustavom, zaštićena zakonom i poštuje se u praksi.
- b. Mandat vrhovne revizorske institucije obuhvata sva javna finansijska sredstva i politike.
- c. Vrhovna revizorska institucija ili drugi profesionalni, nezavisni revizori vrše periodične revizije svih javnih sredstava u skladu sa međunarodnim standardima revizije, kroz finansijske revizije i revizije pravilnosti i uspjeha.
- d. Vrhovna revizorska institucija ima neograničen pristup prostorijama, dokumentaciji i informacijama subjekata revizije radi adekvatnog obavljanja svojih zakonskih dužnosti.
- e. Organizacija, rukovođenje i upravljanje ljudskim resursima vrhovne revizorske institucije, kao i njeno strateško planiranje revizija i drugih aktivnosti, omogućavaju joj da vrši svoje nadležnosti i kontinuirano unapređuje svoje institucionalne i stručne kapacitete.
- f. Vrhovna revizorska institucija ima procedure za upravljanje kvalitetom i za etiku na organizacionom nivou, u skladu sa međunarodnim standardima.
- g. Izveštaji o reviziji koncizni su i sadrže relevantne i korisne preporuke, a utvrđeni su postupci za praćenje mjera koje se preduzimaju na osnovu izvještaja o reviziji.
- h. Vrhovna revizorska institucija obavještava javnost o svom radu i rezultatima revizija putem medija, veb-sajtova i na druge načine i svoje izvještaje blagovremeno stavlja na uvid javnosti.
- i. Skupština i skupštinski odbori, u skladu sa postojećim mehanizmom, redovno razmatraju izvještaje vrhovne revizorske institucije, donose odluke na osnovu istih i prate mjere preduzete povodom ovih izvještaja.

Princip 32: Regionalne i lokalne uprave imaju resurse i adekvatnu fiskalnu autonomiju za obavljanje svojih nadležnosti, uz finansijski nadzor radi jačanja odgovornog finansijskog upravljanja.

- a. Raspodjela finansijskih sredstava na različitim nivoima uprave utvrđena je zakonom, pri čemu su zagaranтовani raznovrsni prihodi i prava zaduživanja, kao i ublažen fiskalni rizik od stvaranja neodrživog dužničkog opterećenja.
- b. Transparentan i predvidljiv mehanizam fiskalnog izjednačavanja uspostavlja ravnotežu resursa između regionalnih i lokalnih uprava.
- c. Finansijski nadzor, koji vrše javni organi ili eksterni revizori, obavlja se radi razmatranja finansijskog stanja regionalnih i lokalnih uprava, podržava djelotvorno korišćenje finansijskih sredstava i pomaže u sprečavanju finansijskih neravnoteža.
- d. Finansijski resursi regionalnih i lokalnih uprava dijelom potiču iz lokalnih poreza, taksi i naknada, a ove uprave imaju ovlašćenje da utvrđuju njihove stope.
- e. Sredstva namjenski dodijeljena regionalnim i lokalnim upravama imaju funkcionalnu klasifikaciju i ograničena su na situacije u kojima postoji potreba da se podstakne regionalna i lokalna primjena nacionalnih i/ili međunarodnih politika.
- f. Finansijski resursi regionalnih i lokalnih uprava srazmjerni su njihovim poslovima i nadležnostima i obezbjeđuju finansijsku održivost i dovoljno sopstvenih resursa.

Čitajte na
internetu

Izdanje iz 2023.

Principi javne uprave

Principi javne uprave predstavljaju sveobuhvatan okvir standarda koji izražava vrijednosti i ponašanja koje građani i preduzeća mogu očekivati od savremene javne uprave. Principi su osmišljeni tako da služe kao smjernice za uprave susjednih i zemalja proširenja EU u reformskim aktivnostima na rješavanju nedostataka njihovih javnih uprava i zadovoljenju uslova EU vezanih za jedno od „fundamentalnih“ pitanja u procesu pristupanja.

Principe je, na zahtjev Evropske komisije, izradila SIGMA, zajednička inicijativa Evropske unije (EU) i organizacije OECD, koju uglavnom finansira EU. Oni se zasnivaju na postojećoj pravnoj tekovini EU, pravnim instrumentima organizacije OECD, drugim međunarodnim standardima, kao i dobrim praksama država članica EU i OECD.

Saznajite više

www.sigmaweb.org

www.sigmaweb.org/monitoring

www.par-portal.sigmaweb.org

www.linkedin.com/company/sigma-programme